

A-3774 II

545
— 1002

Alexander Caspman

Igatsuste helid

Saatūs
Murtub wanne
Silda

Содержание книги

© 1910
Printed in
U.S.A.

A.-S. „Õhiselu“ trükk, Tallinnas

Saatus

1.

Pime sügisöö laotus musta linikuna üle maa, peites oma saladuslikku warju kogu loodust. Ülewal suurlinna kohal hõljusid paksud, tänaw tulede kumaast walgustatud, pilwed, milledest esimesed wihmapiiwad alla langesid, sünnitades waikse ilma tõttu maja katustel kui ka aedades ja parkides mahawarisenud puulehtedel luulelist krabinat. Täna waiale asus juba harilik öörahu. Siikumine harmenes. Siin seal juhtusid weel wähesed hiljatsjäänud kojuminejad. Piginex kestöö.

Wihmapiiwke kätte ja näo peal tundes, ärkas omist — magusaks unistuseks kujunenud — mõtetest südalinna lähedal pargis, tiigi kaldal pingil istuw noormees, tõstis pea, tõmbas sügawasti hinge ja waatas nagu loomusunnil enda ümber uuriwalt ringi. Pilt ei tunginud kaugele, waid kadus midagi kindlat tabamata pimedusse.

Selle järele wõttis ta wälja taskukella, filmitjes seda teraselt — kell oli juba pool 12, — tõusis pingilt ja hakkas minema.

Waatomata hilise aja, tihenewa wihma ja pikema tee peale — ta kodu oli siit umbes 4 wersta, — ei rutanud mees sugugi, waid astus pikkamisi aeglasel sammul. Ta liigutuste, kõrgeletõstetud pea ning kindla taktis kõnnaku järele wõis aimata, et mees halwas wõi langenud tuju ei ole. Kui keegi ta filmi oleks waadanud, oleks seal head meelt wõi koguni salanaeratustki märganud.

Karl Väanesaar oli haruldaselt rõõmsas tujus, mis täiesti vastandiks oli ta õhtusele tinaraskele meeleolule widewikus sõbraga kodunt välja minnes, et teha oma harilikku — ikka ühte ja sedasama „igapäijust“ pakkuvat — jalutuskäiku ja siis jälle tagasi pöörduda endisje, painajalikult rõhuvasse, hallusse. Väanesaarele paistis tänane juhtumine, kui ka sellele järgnew meeletõus, nagu sündmus unenäos. Tahtmata tekkis tal küsimus: „Oli see ikka ilmsi?“ Kuis oli see juhtunud äkitselt, ootamata, nii et ta esiteks endale arugi ei annud, waid nagu mingisuguses teises olekus tegutjes, efinedes ülemäära julgelt, taktikalt ja lõbusalt. Weel kord mõtles ta loo alguse peale.

Õhtul sõbraga tiigi äärest möödudes kohtasid nad kaht neiut, kelledest üks sõrmuse kaotanud, mis kukkudes rohu sisse oli weerenud. Pimedas oli leidmine raske. Mõlemad sõbrad asusid abiks ja pika otsimise järele läks Väanesaarel korda sõrmust leida ning neiuale kätte anda, kellele see ema mälestusena kalliks oli. Neiu rõõm oli suur, tänutunne piirita. Neid kõiki waldas ühine rõõm ja nad samusid ühes. Lahkuda ei tulnud miskipärast enam meelegi. Jalutades tiigi kaldal kui ka puiesteel mõned ringid, tulid nad jälle siiajamasse tagasi, istusid pingile, kõnelesid ja jutustasid, millest juhtus, kuni paar-kolm tundi möödas. Siis lahkusid neiu. Väanesaare sõber, kelle elukoht kaugel — linnast väljas, oli juba ennemalt läinud.

Mitteharilikest tundmusest erutatud tundis Väanesaar nagu loomusunnilt tungi kellestki segamata, ühinda oma fihawatele mõtetele anduda. Ta tuli uuesti pingile ja istus siin, aega ja ümbrust unustades, kuni wihm teda unistusest äratas.

Väanesaare waimustuse põhjus olenes peaaesjalikult sellest, et neiu, kellega tutvunenud ning eriti kõnele- nud, talle kohe iseäralikult meeldis ja kõik ta alalised igawad, waimusuruvad mõtted korraga nagu ära pühkis ning just- kui nõiawäel tas uut elurõõmutõusu sünnitas. Teda näha tahtis Väanesaar kõigest hingest weel ja neiu oligi selleks lahkesti luba annud, — ka aega ja kohtiagi määrates.

Wõrratu ilusa kütkestawa pildina seisis Väanesaare

filme ees Alma Ülenurme ümmargune, waewalt teskniise kašwuga kaju, ta weidi kaawatunud, tõšine, ilma mingi halpuse wõi edwistuse eelduseta, nägu, milles siiski peegel= duse alandlikkus, wõluro lahtus ja lapselik õrnus. Ja — millised iseloomulikud filmad, haruldaselt puhtad, sügawad, waatašid tõšiselt, pilguga, mis kõneles, kui unistafšid nad alalõpmata mingist wäga kaugest. Need polnud nagu naerma harjunudki. Oma küttestawas kättesaamatufes jarnanesid nad merele, mille sügawuste saladustesse iialgi ei jõua tungida inimpiik.

Ei Läänešaar mäletanud enne näinud olewat jääraseid filmi. Ka kõne oli haruldane tuumakas. Mahesulataw hääli, kuid siiski tagašihoidlik-tõšine. Beaasi — mitte ühkki üleliigset sõna. Jga lause, iga ütlus wäljendas sügawa mõtte, iga wastus oli nagu enne walnis mõeldud-läbitaa= lutud, mille üle Läänešaar küllalt imeštada ei jõudnud. Ta polnud naisterašwast jarnafena kuulnud kõnelemat. Kogu neiu olemufest, ta tagašihoidlikkuse peale waatamata, hoomas midagi haruldaselt hurmawat sooja, tungis Lääne= šaarele südamesse, wajus magusa aroomina ta igatšewasše hinge.

Läänešaarele näis nüüd, nagu poleks see neiu inimene olnudki, waid mingisugune üliolemus kusagilt teisest ilmast. Jah, saladuslišelt ta lahtuski: puiešteel kätt andes kadufšid nad sõbrannaga pimedusse, nagu sulafšid.

Niiwiiši iseendas arutades jõudis Läänešaar koju. Tee oli tähelspanemata kadunud. Tappa aštudes ja seda wal= gustades leidis ta, kui oleks ka see muutunud. See ei waa= danud enam endise tüütufeni igawa sunniašufokhana, waid mugaw-meeldiva rahu= ja puhkewaigana, kus segamata wõib oma küšiwaille mõtteile anduda. Seinad ja mööblid ešinešid ilušamal uuendatud kujul. Nad waatašid selgelt ning armšalt. Näis kui teafšid nad oma peremeše tänafest juhtumifest, teafšid weel rohlem kui see ise, rõõmuštašufšid ning soowifšid õnne. Endifstel õhtutel polnud ta nende olemasolu märganudki.

See kõiik mõjus üllatawalt, tundus imeštamiswäärt išeäralik, ning suurendas mööddunud õhtu saladuslikkuse

muljet veel enam. Juba poolmagades unistas Läänesaar ikka veel sügavalt filmist ja ennetuulmata lihtsast, rahulikust lõhnest tundes endas uut huvi elu vastu. Elu paistis forraga hoopis teises valguses, täis arusaamatut meelust.

Ainult elada tahtis ta nüüd.

Nägemiseks määratud päeval hakkas Läänesaar uudishimulise kannatamatusega aegsasti õhtut ootama, tundes järjekst juurenevast rõõmuärevust. Põhjust selleks ju oli. Ta küll ei päädnud seletust otsida, vaid andus instinktiivselt oma siamaani rahuldumata ja mahasurutud tundmustele, mis nüüd täie hooga ärkasid. Ta hinges tõusis tungiv igatsus ilusa puhta armastuse ja õrnuse järele. Küll oli ta viimane ootamata sündmus ühes tänase eeloleva nägemisega, mis oma uuduse tõttu talle hoopis harjumata ja võõras, ta meelest ilkagi nagu uskumata asi ta igavas ühelasises kujunenud elus, mis kunagi lõbusasti polnud naeratanud, vaid mitugi korda ta soovidele risti vastu käinud, võimaldades nende teostamist ainult määratulate pingetega või loovuni nendest loobuma sundides.

Sündinud ja üles kasvanud maal, oli Karl Läänesaar õige noorelt raskemale tehalikule tööle pidanud hakkama, kui ta aga vähegi jaksas. Alles 11—12-aastane poissilene oli ta juba vara hommikust hilja õhtuni päris töötõetija eest väljas põllul ja heinamaal, sagedasti nõrkedes ülejõu kätvõ töö all. Oma haruldast suurt õppimishimu polnud Karl soovide kohaselt rahuldada võinud. Vähemalt lapsepõlves tuli tal sellepärast küllalt kannatada. Saatamata heade paljutõotavate vaimuannete peale võis ta vanemate vaesuse pärast, kellel peale tema veel teisi vähemaid lapsi kasvatada oli, lõpetada ainult wallakooli, kuna edaspidisest õppimisest enam juttugi ei võinud olla. Kuis oli rõõmustanud Karl, kui inspektor maal kooli katsumas käies teda kiitis ja ära minnes veel juure lühas: „Tuleval aastal näeme linnas.“

Kuid need sõnad ei olnud prohvettlikud! Karla pala-

wam soow õppimist linnas jätkata jäi teostamata. Raskest mõjus see ta tundeliku lapsehinge peale. Ta tundis end õnnetumana, kurvastas ja igatses isegi ennem surra, kui jääda sarnasesse, ta enda meelest ebaloomulikku seisurda, milles võimatu rahuldada oma kirglikemat tungi, — tungi teaduse järele.

Elades linnast ning muist hariduse tekkkohtadest kaugel, ei võinud Karl millegagi kustutada waimunälga, peale mõne sõbralt laenatud tühise juturaamatutese ja „Kristi rahwa Pühapäewalehe“, mida ta alati algusest otsani nagu pähe õppis. Tuli leppida paratamata saatusega. Kõik lootus paremuse peale näis olevat kadunud. Kuigi hinge põhjas mõnikord nagu oleks wilksatanud aimus mingi kaugema, heledama järele, siis lämbus see peagi küllalt selge lootujeta väljawaate surwel.

Kui mõõdufid aastad, mis olid tumedad ja igawad ning teatavas mõttes waimunürimalt mõjusid. Karla kaheksateistkümnendas eluaastas sündis ometi põõre, — a wanes võimalus kodunt lahkuda ja linna elama asuda. Karl astus wabrikusse tööle. Õppimist ei tulnud esialgul küll enam meele. Waimuharimise aade näis jumbunud olevat.

Kuid siin-seal kokku puutudes uute enne nägemata raamatutega, saades tõuget juhuslikelt kuulnud õpetlisteist kõnedest, tutwudes õppijatega, kelledest mitmed samasugused töölised olid, nagu ta ise, süttis Karlas uuesti põlema lord lapsena leekinud tuli, ärkas wägew waimustus ning kirjeldamata kirg seda tagasi võita, mis waremalt kadunud oli.

Ja ta hakkas suure usinusega peale, töötades päewal wabrikus ja õhtul koolis õppides. See ei olnud kerge, sest töö wabrikus kestis kõigi wahaeagadega 12½ tundi. Paari aasta pärast jättis Karl töö wabrikus hoopis ja astus päewakooli — sel ajal puudusid suuremad õhtukoolid.

Ülles ilma vähemagi wälise ainelise abita, pidi ta terwet ülespidamist ühes kooli kuludega kuidagi wiisi kõrwalt teenima. See nõudis äärmist jõupingutust. Mitu korda tuli puudust ja nälgagi kannatada, mitu korda meeleheit-

mise äärel olla. Kuid Karla raudne tahtejõud, lõpmata waimustus ning haruldaselt wastupidaw terwis tähendasid palju. Terwe rea rasquete ja waewarikaste aastate järele, töötades küll koolis küll iseõppijana kodus, läks tal korda kaunis kaugele tungida ja wähe puudus weel täielikust, keskkoollile wastawast haridusest, kui ta õppimise pooleli pidi jätma raske ainelise olutorra ja üleliigselt töötamisest tekkinud wäsimuse mõjul, mille tagajärjed end juba terawalt tunda andsid. Ta astus ühte walitsuseasutusse teenistusse ja püüis seal juba kolmandat aastat. Õppimise katkestamist arwas ta ajutiseks, sest eel seisid weel kaugeid kawatsused. Kuid näis, nagu oleks siin ometi piir olnud ta püüdmistele. Mäi ei edenenud enam. Kõrgemasse õpeasutusse astumiseft ei tulnud midagi wälja. Ka ruttasid aastad. Praegu oli tol juba 28 seljataga.

Juba loomu poolest enam-wähem üffilduse kaalduwus-tega, muutus ta pärast paremais noorusaastais peetud elulabinguid külmaks seltskonna wastu, jäi teatawal mõõdul raskemeelsekski, mille küll osalt wälja kutsus äkiline seisjang püüetes ning wastawa tegevuse puudus, mida nõudis ta rohke energia. Elu ei pakkunud huwi, tundus wastumeelne, teenistus mõdras, raske, nagu sunnitöö, mida peab tegema. Ta tundeliku iseloomuga polnud kokkukõlas kuiu mehaaniline kantseleiamet, ning sellega ühenduses olew ametnikkude ilm. Kõik teised tööd, nende hulgas ka endine põllutöö, tundusid talle rohkem wastawad waimu elustamise mõttes. Selles, ülespidamiseks tarwiliku töösihis oli ta küll nagu mitu sammu tahapoole astunud, kuid saawutanud midagi, mis kõik muud pahed kõrgesse üles kaalus: oli teatawal mõõdul rahuldanud oma kirjendawat waimunälga ja mõis jeda edaspidi, nüüd kus tal selge waade asja peale, mitmel teel weelgi teha.

Kuigi Karl awalikust lõhust ei hoolinud, seltskonda ei armastanud ja ainult wäikest koduseft rahust ning mõnuseft lõbu tundis, oli tal wäikene sõprade ringkond siiski, kuna aga naissterahwaste hulgas tutwust peaaegu polnudki. Nendega läbikäimine nõudis rohkem seltskondlikkust, mis just Karlal puudus. Osalt sellega oli seletatav Karla taga-

sihoidlikkus ja instinktiivne argtuski naisterahwaste wastu, kuna ta muidu nende õrnusest unistas.

Üldse oli tal nenedega wähe tegemist olnud, õppimis-aastatel puudus ka selleks aeg. Waremalt oli olnud paar enam-wähem mälestamiswäärt sõprusejuhtumist, kuid need olid juba ammu unustatud.

Kuigi tulise temperamendiga, tergesti erutatav, oli ta teiselt poolt jälle waitne, surutud, tagasihoidlik, iga uue sammu juures järellaalaja, muidu aga kindlate waadetega, kõwa tahtejõuga, iseseisew, pealegi weel oma isikuwäärtuses tublisti lugupidaja, mis jageli kuni hel-luseni läks. Nii ei wõinud Karl kunagi olla alandlik orjameelne naitseastaja. Nenedega läbiläimises otustas ta tihti oma tundmuste kahjuks, näidates end üles uhkena, enamasti seal, kus isiku au seda nõudis. Kuid sellegi pool-lest huwitasiid teda naisterahwad. Muu seas imestas ta nende naiwse ja footu teistjuguse otustamiswiisi üle, mil-lega elu keerdkäsimusi koguni lihtsalt käsitati. Gemalt waa-dates paistis see olewat meelne — luuleline. Nende felt-fig näis wõimalik olewat unustada karmi reaalelu mõru-dusi.

Waatamata kareda minewiku peale, oli Karlas järel määratu palju õrnust ja soojust, mis nüüd, kus tal endasse sünenemiseks aega oli, niisama ka energiat üle jäi, sala-tungina wäljapääsu ootas ning armastuse järele igatses. Kuid tundeilm ei olnud kofkurõlas ta tagasihisktuwa iseloo-muga. Tekkis wastolu, mis sünnitas sisemisi kannatusi ja libedat rahulolematust.

Arusaadam, et niisuguses oluforras, nagu ülewalpool nägime, uus ootamata tutmus neiega, kellest mõnus kodu-sus wälja paistis, Karlale tundus kui walgusähwatus pimedal ööl. Ta tiidunud hinge asus instinktiivne aimus, kui hakkaks laugelt midagi senitundmata uut sõrama ja nagu jõuaks ta nüüd sellest piinawast igawusest wälja.

Juba minutit kümme enne määratud aega ootas Karl kofkuräägitud lohal, puiesteel edasi-tagasi käies. Oli pime. Puiesteed walgustasiid harwad gaasilatarnad. Wastutuli-

jaid ja möödaminejaid oli palju. Põhsuma südamega uuris Karl iga naisterahvast, kartes oodatamat mitte ära tunda.

Juba näitas kell viis minutit üle. Karl lõi kahtlema, ehk ongi juba neiu äratundmatult taht möödnud. Esiagne joovastus hakkas jahenema. „Tere,“ kõlas korraga kellegi seljatagant tulija natuke arglik, wärisew naise hää. Karl pöördus selle poole; üks küsim pilt tulija näole ja ta sirutas käe juba tuntud neiule, kes poolhäbelikult talle otsa waatas, end wähe kohmetanult näidates.

Alma oli tulnud üksi.

Esiotsa läks kõnelemine katkestatult üldise kohmetuse pärast, millest Karlgi waba ei olnud. Ei leidnud, millest rääkida peale üksikute otsitawate lausete. Nad kõndisid sihita puiesteel ja pargis. Wähehaawal muutus kõne elawamaks; endine ebaloomulikult kunstlik wahetord kujunes tähelepanemata loomulikuks. Kõndimisest tüdinuna tulid nad jälle tiigi kaldale, sinna, kus mõne päewa eest olid tulinud, istusid pingile ja kõnelesid: algades üldisteist noori huvitawast küsimusist pikkamisi oma isikliku elu-olu peale üle minnes. Warsti olid nad täies kõnelemishoos. Meid ühendas wastastikune humori, waimustus, mis soojaks nägemata sidemeks kujunes. Üksteist usaldades ei mõelnud nad, kas on kohane nende siintwiibimine — kahetegi pimedal õhtul, olles alles üsna wõõrad. Mõlemad tundsid ainult, et oli meeklew-lõbus istuda, jutustada, kuulata, leides selles instinktiivset rahuldust. Mõlemile näis, et nüüd läheneb see, mis siamaani nende salaigatuste eesmärgiks olnud. Nad jäid koduseks. Dotamata kokkujuhumine ei näginud enam sugugi imelikuna, waid niisugusena, mis tingimata kas warem wõi hiljem pidi olema. Lõpuks oli neil rääkida enam kui palju. Nad olid üksteisele awalikud nagu wanad tuttawad.

Siin ei olnud jalutajaid ega muid segajaid, sest koht oli täidawast teest kõrwal. Anult mõned üksikud paaritised, kellele üksilduses unistamine rohkem meeldis kui luulewaene uulitsafära, hiilisid siia.

Shtu oli waike, hilise sügisaja kohta — oli juba oktoobrikuu — haruldaselt pehme, tiigi kaldal istujale weel luuleline. Nende ees wakis ühegi liigutusega must weefogu. Niisama wakisid ka kaldal pööjad ja puud, mille fantastilised siluetid kui muinasolewuste liikumata kujud pimedusest välja kujunesid, salaja kuulatades pingilistujate intiimkõnet. Gemalt helkisid raudteejaama tuled ja ülevalt pilwede wahelt waatas wahetewahel, nagu isearaliku headmeelt nende sõprusest tundes, mõni üksik hele täht.

Tiheda pimeduseloori taga uinuw loodus oli kottukõlas meie noorte olukorraga, kelle tutvus alles nüüd wast nii juhtumisi alanud, — tulewik aga weel saladuslise saatuse kätte all. Minult tume aimus tungis sealt nende mõlemate hinge.

Oli juba mitu tundi möödas, kui nad wiimaks märkasid, et aeg on koju minna. Järgmise nägemise määramine näis olevat täiesti loomulik. Päris lahtumise võimalust ei mõistnud kumbki enam kujutella. Neile ei tulnud seda ka meelegi. Juba see mõte oleks olnud wõõras. Nad lahkusid Alma kodu wärawas soojalt teineteise kätt pigistades.

Karl läks jälle üksi läbi südalinna kodu poole, — nüüd aga kerges rahulik-lõbusas tujus, peaaegu millestki mõtlemata. Mureta rõõmsa südamega heitis ta woodi ja uinus warsti.

3.

Oli möödas sügis ja alanud talw. Külmanud maad kattis paks lumi. Jõulud seisid ukse ees. Karla ja Alma sõprus kestis edasi, läks päew päewalt kindlamaks ja südamlikumaks. „Nii ei ole minule ükski neiu meeldinud,“ tunnistas Karl oma sõbrale, „ta on kui lõpmata armastuse kehastus.“ Alma lähedus oli meelitaw-mahe, ta kõne, pilk, silmawaade, iga näojoon, naeratus, liigutused, — kõik ta olek uimastawalt kiitkestawad, ilusad. Täst hoowas välja, midagi sulatawat sooja, arusaamata ihaldatavust, nõiduwat, millele Karl wastu panna ei suutnud, — ka ei püüdnudki, waid jõuetult end sellest wangistada lasi. Soe, kõ-

ditaw, pühalikult õnnestaw tundmus ärkas Karla südames, laswas, laienes, täitis kogu ta olemust ennetundmata magusa õndsusega, muutes teda sisetelt, kui ka väliselt. Ta tundis enese tõelisest elust väljaspool — kusagil luuleilmas, unistas nagu magusamas joowastuses, oli alati rõõmus, õnnelik; endine igawus ja raskemeelus olid järeltult kadunud. Kõigi kaasinimeste wastu oli ta lahke, lõbus, ei märganud kelleski mingit wastumeelset ega paha. Kõik inimesed esinesid talle inestamisväärt armsatena, soowlikkudena. Nad nagu aimasid ta õnne ning waimusustid sellest. Terwe ilm kui oleks olnud paremaks ja ilusamaks muutunud ning loodud ainult tema õnne täienduseks.

See rannis luulelised olid nägemispäewad Almaga. Järjekindlalt käis wõi kolm korda nädalas kordusid need, mõnikord weel sagedamini.

Sarilikult jalutasid nad väljas paar tundi, kui külmemaks läks, siis istusid Alma kodus, wahel ka Karla juures, kelles ühes joliid perekonnas omaette tuba oli. Käisid esiotja ka mõned korrad teatris ja kinos, kuid pärast loobusid sellest. Wida rohkem nad süwenesid oma sisetise hingelima, mis lõpmata rikas oli oma kütkestawate dekoratsioonidega, seda wähem huwitas neid kuiw wäline reaallilm, jäi neile koguni wõõraks.

Milleks sõprus wälja kujuneb, selle peale mõtles Karl esiotja siiski wähe. Abielu tuli harwa meele. See uus tundmata eluworm tundus ilkagi raske, liiga sundiw, siduw, mille kujutlemisest ta esiotja, mil sõprus alles noor, wärste, poolmeelendi kõrwale puigelda püüdis.

Rohkem kui Karl mõtles Alma sõpruse tagajärgede peale. Tuba esimesel õhtul uuris ta Karlat salakäsiwa pilguga: kas maksab selle inimesega tuttaw olla ja mis oleks tutwuse lõppsiht? Kuid leides Karla — küllalt ehk weidi piinatud, siiski aga meeldiwais näojoontes rahuldawat kokkufõla, tundes ta silmis heatahtlikult otsetohest waddet, kuulates ta tõsist waimukat kõnet, — üldse eeldades Karlas mõistliku ja kindla loomuga korralikku inimest, jättis Alma kahtluse warsti ning hakkas taft ifka enam ja

enam lugu pidama, millest wiimaks tõsine austus ja usaldus wälja kaswas.

Waike, tagasihoidlik, kuid korralik, töökas, üles kaswanud lihtjas rahuarmastawas raudteeametniku perekonnas, kus ei puudunud kõlbline õpetus ja usk, — millele nõõdras oli igasugune tüli ja suureilma käre, muutus Alma juba nagu iseenesest niisamasuguse koduse mõnususse armastatajaks, mille eeskuju ta oma wanemate elus nägi. Ta unistaski sellest. Ta oli juba 21-aastane, wanemate ainukene tütar. Ema oli tal aasta eest surnud. Praegu elas ta ühes isa ja oma ainsa wennaga. Seltskonnaga kui niisugusega oli Alma wähe kokku puutunud, mida küll koduse mõju ja kaswatusel, osalt ka iseloomu arwele tuli panna.

Nagu enamasti igal noorel neil, oli ka Almal austajaid olnud, kuid siamaani polnud ta oma leidnud. Tutwused olid mitmel põhjusel katkenud. Karla peale jäi ta mõte warsti peatuma, kelles ta naiselik instinkt hoopis teist nägi kui nendes, keda waremalt oli tunnud. Ausus, tublidus, julge meel, kättesaamatu sügaw hing, õrn kaastundlik süda, kõne, mis alati oli soe, wärste, huwitaw, millest kõlas meeldiw usaldustärataw toon, — need omadused leidis ta Karlas. Kuid peamadus, millest tingitud olid kõik teised omadused, oli instinktiivne meeldiwus, mis Almat kütkestas ning ta otsustamise waldas.

See ta nüüd küll wist on — mu tulewane eluseltfiline, mõtles Alma ja hell igatsusehoog tõusis ta rinnus, nagu puurist wabaneda igatsew lind, hõõgas ta südames, hiilgas salanaeratufena ta näol, helkis heleda leegina ta sügawais silmis, liikus, lõõmas, lainetas ta hinges tormilise tungiwa lainena. Karl jäi talle armsaks, koduseks, hindamata wäärtuseks, kellela ta enam ei ojanud kujutella elu ja kes on ta südame salajasemate igatsuste ja soowide tehasus.

Alma wiibis nüüd oma mõtetega enamasti tulewikus — oma arwatawas perekonnas. Ta kujutles seda wiimaste peensusteni, kuid ideaalsemates õnnewärwides, mida ükski must wari ei tohi segada. Ta nägi ennaft õnne-

lituna Karla kõrval, kelle peale alati toetada võib, nõu ja kaitset leida; keda ta jumalab, kes on ta õnne pant.

Piirita armastustundega mõtles Alma: „Ma tahan talle hea olla kogu eluaja, tahan teda armastada, austada, teenida, kuidas võin.“

Almale tulid meele lapsed, — vähemalt üks poeg ja üks tütar. Väike sinifilmiliste käharpeadena esinesid nad. Hellam liigutushoog raputas Almat. Ta sulas mõtte juures laste peale. Alma nägi endas nende kuju, otis seda Karlas. Nad pidid tingimata olema ilusad, meeldivad, suuremaks saades wiisakate kommetega, hästi kasvatatud ja õpetatud.

Teda tegi rahutumaks Karla waitimine nende sõpruse lõpusihi üle, mis Alma arvates ainult varstine abieks oleks olnud ja mida rutem seda parem. Niiviisi olla ei näinud ta kohase olevat nende järjest soojenema wahetorra pärast. Kuid Karl ei kõnelenud sellest. Ise ta aga ei julgenud. Ta jäi ootama.

Nii möödusid jõulupühad ootamises, kuni kätte jõudis kolmekuningapäewa õhtu, mil nad jälle kahekesi Karla toas istusid. Rääkisid wähe, — rohkem waitisid. Kõneks ei leidnud enam ainet... Kõik nagu oleks olnud juba räägitud. Mõlemaid waldas iseäralik erutaw salaaimus, mis nende mõtted waitimiseks muutis, jarnasele tormeelsele waitusele.

Nad justkui ootasid midagi enneolematut. Nagu kogemata wõttis Karl Alma käe, hoides seda oma peos. Alma ei teelanud. Midagi sooja käis mõlemist läbi. Instinttiivselt tõmbas Karl Almat ligemale. See wajuw wähe-magi wastupaneku katseta, peatades Karla taenlas. Järgnes palaw, kauakestew suudlus.

„Alma! armastad sa mind?“ küsis hõrraga Karl Almale otse filmi waadates.

„Jah armastan,“ sõjistas Alma õnnest hiilgawa näoga, unustades igasuguse eneseawustuse ning mõtlemise ja oodates ainult suudlusi ja kaelustusi, mida wälja lütjus ootamata tundmuste awaldamine, äge, maruline, nagu loodus palawal suwel äkilise äikele ilmunisel.

„Alma! mis sa meie loost arvad,“ küsis Karl end waltates ja endiselt wabalt istudes.

Alma istus siin — Karla kõrwal, najatades peaga wastu Karla õlga. Ta oli hoopis muutunud. Nägu liigutusest õhetaw punane, haiglase naeratuselmega, paistis ta alandlikum ja nõuetum kui kunagi. Silmad särased just kui palawikus.

Karla küsimust kuuldes käis tahtmata wõpatus taht läbi. Süda hakkas tugewamini ja kiiremini tuisuma. Nägu lõi weel punasemaks. Ta mõistis, et nüüd otjustamise pill tuleb, tundes selle üle argust ja rõõmu ühtlasi. Ta lõi silmad maha ja wastas häälega, mis kõlas kaeblikult-igatsewalt:

„Ei tea!“

„Kas meist ei wõiks abielupaar saada?“

„Küll wõiks,“ sõnas Alma korraga julgemalt ja tõstis pea. Ta arewus alanes.

„Oled ja selle üle mõelnud?“

„Olen.“

„Miksal wõiks meie laulatus olla? Kas tulewal järgisel?“

Alma waitis wähekeste, ütles siis tasase häälega, millest kajas jumituid toon: „No jah.“

„Kas ja mõtleksid waremalt?“

Neiu näo üle libises kerge häbelik-kurb naerujume. Ta lõi silmad uuesti maha ning sosistas liigutatult: „Ja.“

„Noh, wõib olla ka ennemalt. Eks me näe,“ pajatas Karl Almat rahustada püüdes, tõepoolest aga ise abielu kohustuste wastu argust tundes. „Aga meie ju alles nii wähe aega tuttawad, — ei tunnegi üksteist weel õieti. Wõime üksteisest saanud olla petlikud muljed, mida sage-dasti wõimalda walemõtlemise jurwel loodud kujutelm. Pikemas tutvuses selgub see. Sa, näiteks, wõid mu kohta eksinud olla, — mõne kuu pärast leiad, et ma sugugi see pole, kelleks mind arwasid, ma ei meeldigi sulle enam. Mis siis? Kas pole küllalt neid, kes oma fergemeelsusest õnnetumad. Põhjalikum tundmaõppimine ainult kindlustab meie tulewiku õnne.“

„Ega ja kurb ei ole, mu Alma! Meie ei lahtu ju iial, ainult natufe viiuitame,“ jatkas ta pärast lühikest vaikimist, ning surus õrnalt Alma enese vastu, silitades ta tiidipehmeid juukseid ja palawaid palgeid.

4.

Kiiresti kadusid päewad, nädalad ja kuud ning tähelepanemata maheldus üks aastaaeg teisega. Mõõdas oli talw. Kewade õrn ilu ja elustaw wärskus sünnitas üldist headmeelt ja waimustust. Alles hiljuti lehtedega kattunud puud ja põõjad seisid toredamas õieehtes, laiali laotades igale poole oma magusat hurmawat aroomi. Tuhanded lõhnawad lilled aasadel, nurmedel ja aedades üllatajaid pilku ning äratasid inimhinges luulelist noorusunistust. Ülewal õhus ja puude okstes laulsid rõõmsad linnud paremaid kewadewiise. Suwi oma waitsete palawate päewadega, walgustatud heledast päikest kõrgel selges pilwita taewas ja mahedate hämarikus öödega oli algamas. Rogu loodus unistas jellest, hõijates juurimas õnnejoo-wastuses.

Nagu puhkaw õis kewadel sooja kosutawa päikese paistel, nii oli olnud ka Karla ja Alma sõprus alguses: puhkas, õrn, luuleline, mil armastajad jageli otustamata, nagu mingi suurema, sügawama saladuse awamise ootel, endid ainult saatusest juhtida lasewad.

Kuid lõhnawat kewadõit ei jäta rabamata ka külmad tuuled ja wihm.

Kuna Alma ilka enam ja enam kaswawa usaldusega Karla külge kõitus, ainult temast mõtles ja unistas, Karla eeskuste ja puuduste peale andeksandwalt waatas, wõi neid koguni ei märganudki ning pealtmaha waitse, kuid seesmiselt kannatamata igatsusega ootas nende päris ühendust — laulatust, tulid Karla juures, pärast sõpruse algusperioodi mõõdumist, hoopis teistsugused nähtused ilmiks: hakkas rääkima nõudlikkus armastatawa vastu. Äärmiselt kõrge, ärew, täis sooja waimustust, meeletõus maheldus kergesti külma, järsu alanemisega mõne õige tühi

juhtumise või arusaamatuse põhjal tema ja Alma vahel, mille tagajärg halb meeleolu, seletamata piinav igavus ja üldine rahulolematus. Sellele järgnesid kõikfugu ebaõiged mõtted, kahtlused, umbusaldus ja petlikud meelekutused, mis löid olemata asju.

Sageli on nii, et kord sisenenud mõttest, mida tekitada võib vähemgi tõuge, raske on lahti saada. Koguni vastupidi — ta võib kasvada, progressseeruda, võib saatuslikuks muutuda, võib hävitada kõige ilmsüütuma sõpruse, purustada südame ja ka elu. On juhtumisi, et ühest väikestest tükkestest põleb maha terve küla, või koguni linn. Eks ole elus ka nähtusi küllalt, kus kõige paremad ja ausamad, üldises mõttes, naabrid ja perekonnad isefestis alalises waenus ja riuus elavad, üksteisele ainusiti head sõna ei ütle ega lahket pilku näita, vaid teises ainult kurja näevad. Ja seda kõik kord pisemastki arusaamatusest alganud sõnavahetuse põhjal, mis nüüd raskesti parandamata jundmõtteks kujunenud. Nii oli ka siin. Alma vennial oli sõber, kes tihti ta juures käis ja niihästi tema, kui Alma lapsepõlve seltsiline oli. Mistikprast tuli Karlal ette, nagu oleks Alma sellega rohkem kui tuttav. Ta hakkas siin juba kauaaegset intiimsõprust oletama. Alma oli noorestmehest kiitvalt kõneleunud. Sõnetuseks kohtas Karl neid paar korda seltsis tänawal, mis ta arvamist näis tõendavat. Veel pahemini mõjusid üks või kaks juhtumist, kus Almal kodusel põhjusel võimalik polnud harilikul päeval kohtamiseks ilmuda, kuigi ta seda varemalt Karlale teatas. See tegi Karla rahutumaks. Ta ei uskunud Alma põhjendusi, ja varsti hõõgas ta südames kibe kahtluse tuli, mis tihti rassem on kui päris selge teadmine. Almale, kel sääraestest Karla mõtetest aimu polnud, ta seda esialgul ei rääkinud, küll aga pärast, kui ta rahutus juba litiga juureks kujunes ja Almale filma paistis.

Veel kaugemale läks Karl: ta hakkas koguni armu kadest tundma Alma endiste arvatawate austajate vastu. Saiglaselt ülespuhutud meel leidis neid igaltpoolt.

Karl oli kui ära tehtud. Küllalt oli siis ka mõnest kellegi poolt naljapärast öeldud sõnast, ehk nagu harilikult

jäärastel kordadel, tühjast jutust, rääkimata veel pahatahtlikult — kas kadeduse pärast Alma vastu, või mõnel muul põhjusel lendu lastud laimust, et sünnitada teravat piina Karlas, uneta öid, tingedat tujast olekut Alma vastu, kelles see vastu kajades jälle omakorda wälja kutsus süüta kannatust, pisaraid ning rasket, meeleheitmisele wiia ahwardawat turbust.

Seletused Almaga mõjusid alati rahustawalt. Karl, tundes, et ta ärritustel vähemadki põhja pole, muutus jälle üleliigagi õrnaks ja soojaks, püüdes heaks teha Almale tehtud ülekohut, keda ta, kõigest hoolimata, üle mõistuse armastas.

Kuid kahtlused tõusid ometi jälle: tähelepanemata jalaja tekkijid nad — alati siis, kui ta Almat päew või kaks näinud polnud, närisid teda, piinasid, sundides unustama kõiki endiseid otjusi ja lubadusi.

Siin ilmutas end Karla nõrgem kül. Endawalitsemisest polnud enam juttugi. Ta tahtejõud, mis paljudes ebasüüdimistes ja elumõitlustes suurt meelekindlust ja mehijust awaldanud, oli tundmuste keerus, kus ei tegutsenud mõistus, hoopis wõimetu.

Kord jutustas Alma ilma paha aimamata: Ta käinud ühes sõbrannaga kellegi leeride juures wõõrsil. Seal olnud ka sama ta wenna sõber, kes teda lõpuks koju saatnud.

Karl ei märganudki selles iseäralikku. Kuid õhtul üksi kodus istudes sähwis äkki walguna midagi ta peas: Kõik endised, kunagi olnud vähemadki kahtlused ja mõtted ärtasid taas korraga, pealegi veel mitmekordselt suurendatud kujul, tulid kui pahad joowimata külalised. Ta nägi Almat, kuidas see teisele wõõrale armastust ja õrnust jagades teda hoopis unustanud ning wõõras teda, Karlat, iseneses naerab. Alma esines ülimeeldiwana ja armurikana, kuid wõõra omana.

See mõjus. „Siis hulgub ja sõbrustab veel teistega, kui juba mulle armastust kiinitab,“ pahandas ta, toolilt üles karates. „Ta ei räägi tõtt. Kes teab, mis ta mulle veel walestanud on.“

Otse rabaw armukadeduse kirg waldas teda. Ta oleks peaaegu nutnud kahju ja wiha pärast. Ta leidis korraga tuhat tõendust selleks, et Alma teda juba algusest petab.

„Kõik ta olek, kõne, liigutused on kahtlased,“ rääkis Karl endanisi. „Ja — ta üleeilane rutuline kojuminek, ta alaline kiire, kuhugi tõttaw käik. . . Nad rääkisid midagi sõbrannaga salaja. . . Miks ta homme tulla ei tahtnud, wabandades koduse tarwidusega. Küllap läheb mujale, minule teadmata, kuhu. Tal wiist selle poisikesega salajähendused.

Kes neid naisterahwaid teab.“

„Miskugune piin!“ hüüdis ta poolwaljult. . . „Seda wälja kannatada ma ei juuda. . . See on hirmus, hirmus, mis iialgi olla võib.“

Karl heitis woodi, kuid ka siin ei olnud rahu. Mõtted keerlesid ja purelesid ajus, kui oleks seal kõik segamini. Pea tundus nagu täis terawaid okkaid. Ta wistkus ühelt küljelt teisele, kiskus juukseid, wigas, keerles, kiristas hambaid, pöörles ja rabeles kogu öö.

„Ei, parem hoopis lahti lüüa. . . jätta kogu see jant. . . Mitte enam teda näha. Tarmis kuhugi ära sõita, kannatada, ennem surra, kui jelles nõiarangis hulluks minna. . . Ei ma lähe enam, vähemalt mitte saekord,“ ähwardas Karl. „Lai ta kannatab ka. Ma näitan, et ikka mees olen ja ennast narrida ei laje.“

Mõte, et nüüd wõimalus on wabaneda, kõigist antud lubadusist ja ka abielukohustusist, mis talle ikka kartust äratavana, raskena esines, sünnitas head meelt, andis hoogu tagant. Ta endine üksik, waba elu esines jälle ilusana, meelitavana, otse ideaalselt ihaldamiswäärtisena. Kuid teisest küljest jälle — lõpulik lahkuminek ujutelm Almaist, jarnanes mingile wõimatule mõistele, mõistele elulõpust — surmast, mis hoopis kohutawalt mõjus. Sääraste üks-teise wastu käiwate tunnete waheldus kaotas igasuguse kindla toe ta jalge alt.

Järgmine nägemine pidi oleme kolme päewa pärast, pühapäewal, peale lõunat.

Rannatades otse pörgulist piina, otustas Karl jiski tähendatud päewa hommikul oma ähwardust täide wiia. Tagajärgebe peale mõtlemata talitas ta otsegu mõõra surwe all, millel ta ei puudunud instinktiivne salakättematsemise lõhn arwatawa petmise eest.

Ta läks juba päewal linnast wälja metsja, et tagasi pöördra alles hilja õhtul.

Ilm oli kena. Päike säras armsasti, soojalt. Ohus lõõritasid lõukesed, ning metjas pöõfaste wahel lendasid hulgana walged ja kirjud liblikad. Kaugemal kustus kagu.

Kuid Karl ei märganud looduse ilu, ei pannud tähele rahulikult — waigistawalt mühawat metsja, ei kannikesi murul, ei kuulnud rõõmust lindude laulu. Ta hinges oli pimedus ja maru. Mõte, et nüüd Almale näitab, et taast nii wäga ei hooligi wõi koguni ta wastu ükskõikne on, andis kergendust, kuigi ehk jüdame põhjas tumeda waluna kõneles aimus, et ta hästi ei tee.

„Mine tea, kas Almal kahju ongi, kui täna mind eest ei leia,“ jostistas jälle teine hääl ja libe meeleärewus ähwardas teda teha segasaks.

Wahetewahel katsus Karl lugeda kodunt kaasa wõetud raamatut, kuid sellest ei tulnud midagi wälja. Mõtted olid ainult Alma juures.

Õhtu lähenemisega muutus ta meel weel raskemaks, mõtlemine jäi aeglasemaks. Ta oli kui uimane mingist rängast pörutusest. Südamel paisus midagi, wajutas, pakitses, walutas. Rind tundus südamele kitsas.

Karl miskas raamatu ja lamas rohul päris raske haigena hingeldades.

Silme ette ilmus Alma imestaw, tõsine kuju, kes ahastab ja kohkub, kui teda täna ei leia. Kõik Alma meeldiwamad isearasused, ta ülesnäidatud õrnused ja lahused ning kunagi õeldud siukamad laused esinesid imeselgelt, ilusalt. Alma ilmsüütus oli nüüd korruga päewselge. Karl mõistis, et see, mis ta nüüd teeb, kuritegu on. Oles tahtnud, nagu nool lennata Almale wastu, jüdamlikult ta kätt pigistada, teda kaenlasse tõmmata, juudelda,

temaga armjasti meelitavalt kõneleda, andeks paluda — unustada kõik seda segadust, mis tõesti, nagu kellegi poolt peale pandud kuri painaja teda rõhus. Aga miski hoidis teda, sundis lõpuni käima kord algatud teed.

Rasketel sammudega, tuikudes, nagu joobnu, hakkas ta viimaks koju minema, — siis kui armas, et juba hilja ja Alma enam teda ei oota. Rinnus põles otse lõikatuvalu. Ta oleks hea meelega nutnud, et oma õnnetust pisarais välja valada, õnnetust, milles ta enmast ei tunnistanud süüdlaseks.

Ta läks mööda kõrvalisi tänavaid, püüdes kõigest nägemata koju pääseda.

Usna kodu lähedal filmas ta eemal kedagi tuttavat, kes vastu tules temaga tingimata oleks kõnelema hakanud.

Karlat polnud tuju kedagi teretadagi, — veel vähem rääkida, ja ta leeras just parajasti vastutulevasse põiktänavasse, et sealt kaudu ringi koju minna. Siin sattus ta samale tänavale, mis oli waheteeks tema ja Alma kodu wahel.

Baewalt mõned sammud seda mööda edasi minnes, tõstis ta filmad ja tardus: vastu tuli Alma, pea norus. Walge kübara alt paisisid kahwatanud põskede nukid. Ta sinine kuub, mida Karl ennemalt tähelegi polnud pannud, esines nüüd kurwa leinarüüna, helendas filmatorikawalt palusalt, just kui hүүides midagi — etteheitwalt, jүүudistawalt.

Alma, Karlat mitte leides, oli arwanud, et see ehk haige ning pikema ootamise järele teda viimaks koju waatama tulnud.

Kui lõpmata armas ja kodune näis ta nüüd eemalt Karlale!

Karlat kadus mõtlemine ja mälestus. Piirita kaastundmusest ja haledusest wallatud lähenes ta Almale kiirelt ning kahmas ta käe.

„Mis ja nüüd tegid!“ tungis hүүd Alma rinnust, mis kõlas tumedalt, surutult, lõõtsjudes, nagu inimese karjatus, kellele just praegu noaga rindu löõdud. „Sa ei tul-

nud...“ Ta filmist tilkufid pisarad, ja sõnad ummistufid kurgus.

Karl kogeles midagi, millest ifegi aru ei saanud, wõttis Alma kae alt kinni, kes waarus ja wärises, ning aitas teda oma tupa.

Kumbki ei rääkinud sõna. Mõned minutid walitses piinlik waitus. Karl tundis oma süüte suurema, kui et seda enam kunagi andeks saab.

Waewalt oli Alma kübara peast wõtnud, kui ta nutma puhkes. „Sa ei tulnud... Sa ei armasta... Sa põlgad mind...“ Ta langes jõuetult sohvale ja nuttis, nuttis kramplikult, järelejätmata — rängalt.

„Alma! ma armastan sind rohkem, kui sina mind... Olin eksitusel, arwasin, et ega sa mind nii tõsiselt ei hindagi. Unusta seda, kallid! Ära nuta ometi, räägime mõistlikult,“ palus Karl, juudeldes Alma otsaesist ja pisarast märgi põski.

Aga kõik Karla hellamad meelitusjed ei mõjunud. Alma seda nagu ei kuulnudki. Ta nuttis mitu tundi ühtejärge.

Padi pea all oli pisarast üleni märg. Ta tursunud nagu muutus weripunaseks, löi tuliseks. Hakkas peawalu, palawik. Karl wahetas ühe külma kompressi teise järele.

Suba oli toas saladusline widewik ja alganud mahe lewad-öö. Alnast tungisid sisse waigistawad kuukiired. Alma nuuksus weel, kuigi pisaraid enam ei olnud.

Wiimaks uinus ta.

Kui ta jälle ärkas ja filmad lahti löi, ei tunnud ta ümbrust, kus wiibis.

Ta waatas wõõrastawalt toas ringi; otfin pilk eksis kuuwalgusse, mis akna lähedal laual, roosi okstes ja põrandal hõbedase joana hiilgas, jäi peatama Karla näol, kes pead kaele najatades ta kõrwal toolil istus.

„Karl, sa oled siin?“

Karl kummardas ta poole.

„Alma!“

Alma sirutas tulise käe, tõmbas Karla pea vastu oma kuuva, õhetawat palet, ohkas ja fofistatas:

„Ega ja ära lähe... kallis!“ „Ole siin, ma kardan!“... lijas ta juure poolhirmunult näidates kuuft walgustatud gummipuu peale. „Vaata sinna — seal puie wahel mängiwad lapsed särawais riideis, nii tõsised, imelikud. Kas ja ei näe? ... Oh! need on ju kuu pealt. Tulewad weel. Kuule... kahin, tulewad, tulewad lennates,“ lausus ta waljemalt, framplikult pigistades Karla kätt ning uuesti atna poole pöörates filmi, mis palawiku mõjul iseäralikult kiirgasid...

5.

Jstudes lahtise atna all kuu kiirtes, waatas Karl üle walendawate majakatuste ja hiilgawate lehtedega kroonitud puulatwade kaugele, nii kaugele, kui ulatas waatama film. Ta waate ees awanes lõpmata laotuse meri, mille jügamustesje abitult upub inimpilk, kus ükifikud heledad tähed, nagu wäikesed hõbedast saarekesed pühalikult säten-dasid ja kuu — see luulelik öökuninganna, nõidur-maheda pilguga saladuslikult naeratas.

Karla toas, kui ta lähemas ümbruses walitfes ööwai-tus, mida segas ainult taskukella tiksumine laual. Harwa kostsid eemalt wantri mürin ja kojuruttawate inimeste ük-ifikud hääled. Kusagil haukus koer, ehmunult, aralt. Nagu pikad igatsjewad huilgamised, kajasid kaugele masinate wiled.

Kaugemale, kui jõuab tungida film, tungiwad mõtted. Neid ei takista lai ääretu laotus ega kitsad seinad. Nad lendawad üle otjatu ruumi, hiiliwad läbi seinte ja pak-semate müüride kuni kallima kambrikeseni, jõuawad ta hingeni.

„Mis teeb ta?“ mõtles Karl. „Kas magab wõi waew-les uneta woodis. Tunneb ta enese õnneliku wõi õnne-uma? Kas unistab armastusest, õnnest, homsest nägemi-jeft? Wõib olla, ta on kurb, istub üksi kuuwalgel, nagu

mina ja igatses... Ehk ta nutab, walab pisaraid mu külma oleku, põhjuseta süüdistuste, mu weidra tujukuse pärast.

Ühes mõtetega hooab igatsus. Vaintena tõusewad ja wajuwad, kasvawad ja paisuwad walusad igatsushood hinges... tormawad, pehjawad.

Karl ohkab. Kind on kui täis tuld. „Jah, ma armastan teda... armastan hullumeelselt... rängalt.

Ääretu igatsus ta järele piinab mind. Ma ihaldan ainult teda. Temaga on taewas — temata — põrgu.“

Karla meele tuli, misjuguft asjata tüli, pahandust ja joowimata sekeldust tema ja Alma kodu wahel oli sünnitanud see, et ta kord lubatud sõna murdnud ja Almale mitte wastu polnud läinud.

Kuidas see Alma peale raskelt mõjunud ja ta terwist nõrgestanud, millest ta weel paranenud polnud, ehk küll juba ligemale paar kuud jellest möödäas oli. Seda tunnistasid ta kahwatanud palged, tihti nutetud silmad, korduwad peawalud ja alaline hirm jälle uuesti petetud saada.

Kuis oli Karl ise siin pidanud kannatama ja Almat rahustama, ning kõike oma oskust lokku wõttes kinnitama, et säärane juhtumine enam ei kordu. Kuid närwilised hirmuhood ei tahtnud Almast lahkuda.

Karl tundes oma rumaluse pärast häbi ja südametunnistuse piina, Almale tehtud ülekohtu pärast, töötas enast, iialgi enam sääraste eksimõtete wõrku anda.

Alga kuusaja oli kängem, raputas teda mitugi korda weel õige tugewasti, enne kui ta temast lahkus.

„... Alga mis siis, kui ta ikkagi õigust ei räägi ja peale minu weel teiste peale mõtleb wõi nendega koguni läbi käib,“ lõi jälle Karla mõttesse just kui kellegi pahawaimu jostistamine ja külm kahtlusewärin waldas teda. Karl sirutas mõlemad käed kuu poole nagu appihüüdes, waatas meeleheitlikult toas ringi ja oigas. Kas ei oleks, kes päästaks teda pahade mõtete paelust, mis kui hirmsad mustad linnud parwedena ta peale kipuwad, ahwardades hukata teda ja teist — süüta inimest? Kas ei pääseks ta kuhugi nende eest?

Tõhise läbitungiva pilguga silmitjesid teda hämarikust toaseinad, mööblid, lilled, kuna woodi ees põrandal kuuwalgus õudselts läikis.

Karla pill jäi peatuma põrandale. Ta wahtis sinna üksijulmi, wahtis kaua. Sealt paistis midagi, mis ta mõtet halwas, teda waikima sundis.

Näis nagu kõnelekid sealt kuuwalgusest salaolewused millegi üle, mis tungis otsatu kaugelt, teisest ilmast — igawikust; nagu kajaksid sealt tuhandete ja miljonite hingede igatjustehelid, salajasjed, sügawad, kaeblikud; nagu waataks sealt Alma kurblik-tõhijena, hüljaks paluwalt; nagu kos-taks kõrnu ta hale südantlõhestaw nutt.

See kõik ühines, kaswas, paisus nagu rahutumaks meretohinaks . . .

Karl leidis ennast korraga sõudmas paadis lainetel. Alma üleni walgeis riideis istus wärisedes ta kõrwal. Meiu furnukahwatu nägu, läikis üliloomulijelt kuuwalgel, huuled sofistaksid, nagu hirmul, midagi kuulmatut. Ümberringi kohijes wihane meri. Niikaugale kui film ulatas waatama laia mere poole, igal pool paistsid walged murdlainete harjad. Paat weeres mööda laineid pühedes rannale pääseda, mille must wiir üle lainete paistma hakkas. Seal libijes Karla käest aer wette. Alma kumardas seda tagasi wõtma, kuid waarus, kiljatas ja kufus merre. Samal hetkel jooksis peale suurem laine, eemale liikates poolkõljeli wajunud paati.

Karl ehmus koledesti . . . jäi nõutult wahtima. Lainetest paistis Alma pea; kuuldusid ta ärdad appihüüded.

„Alma, Alma,“ pääsis korraga Karla huulilt hüüe. Kirjeldamata kahju- ja walutundega südames, kargas ta Almale järele lainetesje . . . Alma sirutas mõlemad käed, juudles teda ja naeratas . . .

Ta ärkas, suured higitilgad otja ees. Silmist weeresid pisarad.

„Kole,“ mõtles ta wärisedes. „Oli see kõik ikka unes?“ . . . Kui selge . . .“

Ta rõõmustas, nähes end oma toas elutute, kuid siiski nagu elavate sõprade keskel, mis nüüd rahustavalt — koduselt waatajaid. Kuuvalgus oli põrandalt seinale peale keeranud.

Karl jäi rahulikumaiks. Ta teadis, warsti algab hommik ja juba enne lõunat näeb ta Alma, kes on ta rahutuste ja hingetormide põhjus. Woodi heites uinus ta warsti.

Hommikul sadas vihma, mis Karla tuju tuntavalt alandas, kuid väljamineku ajaks muutus ilm ilusaks. Karl jõudis kohale määratud tunnil.

Juba paistab eemalt Alma. Karla südame ajub jällegi paha kiusaja, muudab teda, ei tea mis põhjusel, tuisaks, just kui protesti-awalduseks mingi Alma poolt tehtud süüteo pärast.

Ta tõstis nägu nähes läheneb Alma kartlikult, filmad maha löödud mõteldes, ei tea, mis jälle juhtunud on. Karl annab käe, ükskõiksest nagu wastumeest, ütleb mõne järsku lause, mispeale Alma veel enam kohmetab. Peaaegu waitides jõuavad nad pargini, kus üksikule pingile istuvad. Siin ütleb Karl jälle mõne külma sõna. Ta ei saa teisiti — ta peab nii tegutsema.

„Kui sa niisugune oled, siis oleks küll parem jorra!“ ohkab Alma ja wajub teisele poole pingi servale, kuna mööda ta palgeid pisarad meerevad. Karl ehmuib. Pisaraid nähes ärkab ta mõistusele. Ta firutab käe, tõmbab Alma hellalt oma poole, pühib ta pisaraid, meelitab, suudleb.

Alma õõgub üleni soojusest, paistab ilusam kui iialgi. Ta niisked sügawad täis lapselikku armastust filmad, kaawatunud palged, mis kattunud ärrituse punaga, kurbwalus waade ning maha wärisev hääl, muudawad ta usumata meeldiwaks luuleliseks.

„Alma! armastad sa mind ikka?“

„Ea tead ju . . . ma armastan sind,“ oli Alma wastus, millel tundus närwilik-kärjitu kaeblik toon. Sealjuures paljastusid ta hambad, nagu walged helmeread.

Warsti läksid nad linnast wälja läbi metsa, mererand-

nale, kus suure põlise tamme all, kuuma päikese eest varju otsides, istusid, viibisid seal — luulelisemal unistustajadel kogu päeva. Mõlemate igatsused ja soovid olid kujunenud ühiseks paradiislikuks õndsuseks.

Karlal ei võinud olla kahtlust ega rahutust. Alma oli ju siin — ta oma. Alma silmad, nägu, hääl, — kogu ta olemus, — rääkisid ainult piirita armastusest, millest polnud vähematki tumeštawat varju.

Ka Alma hingetrööst oli täielik.

Südamlik õrnus armastatava poolt sundis teda unustama kõike mis olnud ning ka endist kurba meelt. Ta ei pahandanud kunagi, ei olnud tujane — ainult nuttis ja kannatas, kui meel väga kurb oli. Ta teadis, uskus, et see, mis Karlas paha ja nende õnne segab, ajutine on ja pea möödub. Ta suuremeelne, hea süda andestas lõpmata. Lagemata suudlustest ja kaelustustest õnnestatud muutus ta nüüd üli rõõmsaks ning elavaks. Tal oli sellest küllalt, et Karl rõõmus oli ja teda armastas. „Sa oled jälle hea!“ pääsis ta huulilt naerataw ütlus, — nagu waike, afindlik wõiduhüüe.

Sügawa rahupilguga waatas neid kolmest küljest piiraw tume-sinine meri. Armastajate õnne pealtnägjana seisis ta waikest. Minult harwa weeres rannale mõni wäike üksik laine, kalda ääres jõbralikult lofjudes. Tasa-kesti-mahedasti fofistafid ifekestis lehed puis. Wabete-wahel kajas nende kohinast justkui kellegi kawal jalanaeratus. Pühalik-tõsiselt mõtles sellest eemalt üle lahe mustaw mets. Kaugemal merel walendas mõni üksik purjekene — purjekene meelitaw — ilus, puhaz, luuleline, nagu armastaja igatsew hing.

Nad jõudsid linna tagasi õhtul, kui päikene juba loojus, istusid weel tuttawa tiigi kaldale pingile.

Karla rinnale najatades ning särades suurimast õnnest fofistas Alma: „Armastus on igawene!“

„Jah, igawene,“ ... tõendas Karl.

Parajasti tuli tiigi kohal madala maja tagant nähtawale kuu.

Nad waitijid, wallatutena kaugelt taewa serwalt pii-
luma öörändaja jalailu wõlur-mõjust, tundes hinges ise-
äralikku õrna, pühalikku igatjust, mõlemale arusaamata —
mille järele . . .

Neile näis, nagu kordaksid nägematud huuled nende
intiimfone wiimaseid lauseid lõpmata.

Sõna „igawene“ jostistasid kõik põõsad, puud, kuu
kiirtes läikiv tiigipind, — kogu ümbrus. „Igawene,“ ka-
jas tuhandekordselt terwest loodusest . . .

6.

Karla jöber Joann Tammemägi, elas maal elanik-
kudemaeses nurgas, üksikus majakeses, 9—10 wersta eemal
linnast. Ta ainukene kaaselanik oli wana ema.

Waatamata selle peale, et ta elukoht looduse poolest oli
üks kaunimatest mere kaldal neitfilikus metsas, kus kas-
tebe, pähhlapuude ja toomingatega waheldusid wanad põ-
lised tammed ja saared, uhkest mihhisedes, ning salakeesel
kõneledes möödunud ajust, ajus Tammemäe hinges iluta
tühjus; ta elu tundus eesmärgita, täis tarretanud igawust.
Looduse elu ei kütkestanud teda, ta ei märganudki seda.

Miisama wastand ümbritsewale loodusele, kuid kokku-
kõlas Tammemäe hingega, oli ta elumaja mäeweerul,
poolwiltuwajunud, wana muinasajalist stiili, teadmata
mis otstarbeks ehitatud, kiwist alusega, kiwipõrandaga ja
madala wäga mitmest kohast paigatud sammaldanud ka-
tusuga, kaks wäikest akent — teine teisel pool seinas. Sama
katuse all, elukambritest waheseinaga lahutatud, oli ka
ruum loomade jaoks.

Siin wäikese haritawa maatükipeal olid juba Joanni
wanemad elanud, muretsedes oma ülespidamisele lisa meel
kalapüügist. Korraliku töö ja kokkuhoiidlikkusega olid nad
jüiski majanduslikelt enam-wähem jõukamale järjele
jõudnud.

Siin oli ka Johannes sündinud ja üleskaswanud.

Joannil olid olnud nooruses õige laialdased kawatse-
jed, kõrged ideaalid, palju mitmesuguseid sihte, püüdeid,

mida ta tulise waimustusega teostama ruttas ja milleks ka wanemad temale — kui oma ainjale lapsele — aineliselt abi ei feelanud.

Doomu poolest oli ta pehme, heasüdamline, järeleandlik, kuni unustuseni helde.

Tal olid head waimuanded, armastus töö wastu; kõlbliselt seisis ta ideaalsel kõrgusel. Ta algas suurte loo-
tustega.

Kuid kõik ettewõtted äpardusid!

Juba kooliga ei olnud tal õnne. Omandades teatava eelhariduse, walmistus ta sisse astuma junkrukooli, instituuti, maamõdu-kooli. Igakord oli midagi, mis asja nurja ajas. Kord jäi ta just sisseastumise eel raskesti haigeks, teine kord jälle kellegi hooletuse läbi jäi hiljaks tähtis kaalutav dokument. Kolmas kord juhtus midagi muud.

Ka pärast teenistusega polnud lugu parem: igal pool järjekindel lootuste luhtamine. Ta alustas, piilidis, reisis, sõitis sinna-tänna, kuni wiimaks wäsis ja kõige peale läega läi.

Teadusehimulise nooremehena, oli ta lõpuks wõrdlemisi rohkesti reisinud, olnud mitmes linnas ja mujal waatamiswäärt kohtades, ka paar aastat kõsterkooliõpetajana püsinud kusagil asunduses Lõuna-Wenemaal.

Muude hulgas polnud ta ka waatamast unustanud kloostrid. Nendest olid talle jäänud iseäranis elawad muljed, Laadoga järwe saartel asuwast W. kloostrist selle geograafilise seisukoha ja haruldaselt eeskujuliku korra tõttu. Ta oli sellest sügawasti waimustatud. Ta sõitis siin teist korda tagasi, elas seal ligemale pool aastat. Alalisest nurjaminekuteist ja pettumustest tüdinud, mõtles sinna jäädagi.

Kuid ka see mõte ei õnnestunud. Tuli teade isa haigusest. Sentimentaalne Joann, kelle südames armastus wanemate wastu põles, unustas kõik muu ja katsus, et kiiremalt koju sai.

Olid ju wanemad ainukesed, kes ta õnnetumast saatusest osa wõtsid, teda mõistsid ning sõnadeta, kaastundlikkude

piltudega waitfjelt kahjatfesið, milles juba ijeenefejst wõr-
ratu trõõft tundus.

Jfa furi. Joann unistas tagafifõidufst klooftri, kuid
fiitamaani polnud fellest midagi wälja tulnud, kaastundmu-
fejst wana ema wastu, kellega nad kahkefej elama jäid.

Joann'i kanda jäi nüüd ülespidamife mure. Wäheje
põllutõõ kõrwal, millest ülespidamifeks ei jätkunud, har-
jutas ta ennaft ka ifalt õpitud tizleri- ja muu käfitõõ alal,
milleks tal peenemaitfeline and oli, ning selle tõttu parema
meiftriga wõistelda wõis.

Ta jättis nüüd igafugufe muu kawatfufe ja püüde.
Tal oli tekkinud arwamine, et ega midagi ei mafta, et teda
furi faatus kiufab, mille tõttu juba iga afi ette nurjamine-
fule pühendatud on.

See wajus libeda mõrudufega ta hinge, tekitades ins-
tinktiivfet protesti selle halafamata faatufe wastu, mis
kõik ta lootufed purufstanud, teda teifteft eraldanud ja
raudfe käega wastu ta tahtmift fiia hallitama furunud.

Oli ta feda lapsena oodanud? Kas wastas fee ta wai-
muannete rifujele ja elawale, ülespoole püüdwale ifeloo-
mule? Eks ta polnud unifstanud ohwitferi, waimuliku wõi
foguni teadlaje karjäärift!

Ja nüüd fee üffit pool lagunenud, warfti kaela kufkuda
ähwardaw maja inimeftest eemal, metfas, ning lugemata
libedufte ja pettumufte mõjul eluft tüdinenud hing! . .

Ragu palju muid kawatfufi, nii oli jäänud teofstamta
ka abielumõte, ehk küll Joann perekonna eluft palju unif-
tanud oli.

Muidugi oli fiin mõõduandew ta feifuforra üldine ku-
junemine, kuid mitmed põhjufed selles fuhtes näifid peitu-
wat Joann'i enda ifeloomus: liiga suur tagafifõidlikkus,
wiivituf ja, wõib olla, ka argtufti naifsterahwafte wastu.

Jah, — ühe neiuga oli afi päris romantilifeks kujune-
nud. Mõlemad meeldifid teine teifele; ei puudunud was-
taftifune armastuf.

Neiu ootas Joann'i ettepanekut, kuid feda ei tulnud.
Wimats tuli neikul teenifstufte afjas kaugemale ära sõita.
Nad jäid kirjawahetufse, mis paar aastat keftis.

Estotja olid mõlemi kirjad palamad; kuid pikkamisi ja henesid neiu omad, kuni ta wiimaks teatas, et teist armastab ja sellele ka läheb.

See wiimane ja otjustaw hoop oli paar aastat enne isa surma.

Joannil tekkis nüüd üldine umbusaldus naisterahwaste wastu. Need olid ta meelest kõik pealiskaudsed, tühihed, muutlikud, ilma ideaalideta, sügawamate mõteteta, kellega tõijst sõprust pidada ei maksagi.

Ta jäi külmaks kõigi seltskondliste eluawalduste wastu, hakkas neid koguni põlgama.

Mõnikord — olgugi harwa — käisid teda vaatamas üksikud endised tuttawad. Neid meelitas haruldane elukoht kenamas looduses, mis omapärase elanikkudeta ümbruse tõttu mõnesti joones tõesti kloostriks wastas, ning hoolimata linna lähedusest linna-publikumi poolt nagu unustusse oli jäänud, mis tihti ette tuleb.

Ent rohkem kui loodus, huwitas vaatamaskäijaid Joanni isik. Teda tunti kui laialdase filmaringiga, palju näinud, lugenud ja mõtelnud üksildast, kes mitme asja üle dieti otjustada mõis. Taast peeti lugu, kui ausast otjekohesest inimesest. Tal oli ka hea raamatukogu.

Mõne selgitamata teaduseküsümuse uurimist jätkas ta weel praegugi. Tal ei puudunud ka osawus ja and nii mõnelegi tulewiku kohta midagi tabawalt ennustada.

Karlagi tuttawaks saades — see oli 3—4 aasta eest — oli Joann juba peaaegu 40 aastat wana ja ligemalt 10 aastat millestki osawõtmata ja kuhugi väljasõitmata oma üksikus wananewas majakeses elanud ja mitmeti pooltardunuks muutunud, tulewikust midagi ootamatu, kuigi südame salajamates soppides siiski weel mõnda lootuse sädet peitus, mis mõne iseäralise tõuke mõjul end tuntawalt ilmutas.

Karlat huwitas see iseäralik waitne, äärmiselt pessimistlike, algupäraliste waadetega inimene. Neil oli mõlemil ka palju waimu ühtlust ja mitmedki ühised kaalduwused, ning ilmawaade, mis üksteisele lähenemiseks kaasa aitas, olgugi et Karlal elus rohkem edu oli olnud ja ta ka

tulewikust weel õnne lootis. Nad said paremaits sõbruks, olid kui selleks loodud, mida ei tahtistanud aastate wahel. Harilikuks mõttewahetusel ja kõneaineteks oli neil mitmesuguste tõsisemate küsimuste arutamine, mille mõjul Joann üldse elawamaks näis muutumat.

Muu seas armastas Joann ka tihti kõneleda floostriit. Wõis märgata, kuid ta muidu eluta filmad särama löid, näole hell, liigutaw naerujume ilmus ning hääl maheda, õrna tooni wõttis. Ta lahetses alati, et tje sinna jääda polnud wõinud — ema pärast; lubas aga peale wiimase jurma koha jõita.

Kord jutustas ta, ühe noore floostri-wenna mungaks õnnistamisest, mille juures ta ise wiibinud, ning kuidas see pidulik ja ühes ka wäga pühalik talitus talle sügawama tütkestawa mulje jätnud.

Karl kuulas seda nagu muinasjuttu. Talle tundus see wõeras, õudne: iseäranis wiimane juuste mahaloikamine õnnistamisel ja igawene mungawanne noore inimese suust. Juba see mõte pani ta sisemise lainetama. Ta kuulas waitides ning ütles lõpuks ärewuses:

„Seda mina küll ei wõiks! See oleks ju niisama, kui ennaft eluks ajaks wabatahtliselt wangistada lasta, päris-orjaks müüma, elusalt maha matma. See oleks wiist hirmsam piin! Ma tahan wabalt elada, nagu teised, tahan armastada, omale perekonda; tahan elus wõidelda, wõita wõi jurra. Munga psühholoogia on mulle mõistatusline. Kuidas wõib noor inimene, kellel kõik tundmused alles, wandega eluksajaks kõigest lahti ütelda?“

„Sa pole selleks küps; pealegi oled liiga keewamerefine, pole ka floostreid ega nende elanikke näinud,“ wastas Joann rahulikult. „Igaft floostriit ma ei räägigi, sest on ka niisuguseid, kus minagi olla ei tahaks. Aga kõigest wälisest ilmast kaugel wee taga saartel on W., flooster, koht, kuhu kogunud tõsised, ühemõttelised rahuwõitjad. Nende hulgas unustad koha, nagu iseeneft ma ise elu oma tühhusega, nagu poleks seda olematki. Zialgi ei lähe mul meelett need waitiwad traagiliste näojoontega habemikud, keda seal nägin. Endised adwokaadid, tohtrid, õpetlased, ohwitserid,

kunstnikud, lihttöölised, talupojad. Kõik nad on seal ühesugused, hoolimata rahmusest, keelest, haridusest, kuigi igal ühel töö ja amet annete ja oskuse järele. Ei üks pea teist halvemaks ega tunne kadestust teise üle, ei ühel ole rohkem kui teisel, sellepärast et seal on juba kadunud harilikud maiesed mõisted ja soovid. Kui palju mõis lugeda nende tummadest pilludest olnud kannatusi, üleelamisi, kui palju sügavaid tundeid, mõtteid mille väljendajaks pole enam tarvis harilikku keelt ja mis nüüd on kujunenud ainsaks — kõike muud mõitvaks igatsuseks — igatsuseks igawese hingerahu järele.

Tõesti, seal tunned, kui wiibiks ja juba tõsise rahustawa igawiku läwel, mis siin harilikule igapäewasele inimesele kohutawa saladusena esineb.“

Almaga tuttaw olles oli Karlal Joann ainukene inimene, kellega ta oma intiimmõtteid jagas. Joann kui wanim mõistis alati asjalikku, kaineistawat nõu anda.

Kõned südamasjade üle olid rahulikud ja ühemeelised. Mõlemate sõpruse süwenemiseks mõjusid nad tuntuwalt. Kõlasäigud Joanni poole muutusid nüüd sagedamaks, kordusid suwel peaaegu igal pühapäewal. Karl ja Alma mõlemad armastasid väga neid pikemaid jalutuskäike wanema sõbra juure.

Ka Joannile meeldis nende tulek ning ühine ajamõddasaatmine. Ta wiibis nende seltsis hea meelega Midagi sooja nagu oleks noorematest ka temagi külmanud südame tunginud.

Ohtutel saatis ta neid. Pühapäewadel, mil nad ei tulnud oli Joann kurbem, ootas ja igatses.

Seal sündis midagi ootamatut, mis Joanni ta painajalikust uinakust äratas ning weel kord elukeeru tõmbas.

Juuni algul sõitis kaugemalt Alma onutütar Helene ja jäi paariks kuuks peatuma siia kodulinna oma wanemate juure, kel siin mingisugune wäike äri oli. Helene oli lastekaswataja, ning seda ametit juba 9 aastat pidanud. Ta praegune leiwawanem krahw K. oli talle puhkust lubanud.

Kuna Helenel kauase äraoleku pärast siin tutwust wähe

oli, siis tuli ta juba esimesel pühapäeval Almaga kaasa Joanni poole.

Joannile meelsis Helene kohe. Ta muutus elavaks; oli lõbus ja jutukas. Jutustamiseks oli tal lõpmata ainete tagavara oma isiklikest nägemisist, kogemisist ja mõtetest, iseäranis müstika ilmast, mida ta mõjuvalt ja huvitavalt ette lenda oskas, kaunistades veel mõnesuguste katsetega.

Päew kadus tähelepanemata.

Magu harilikult tuli Joann neid saatma, seekord aga kaugemale kui enne kunagi. Ta palus jälle tulla.

Helene oli talle jäänud koguni uus mulje, mis mõjus elustavalt kui jõe tuuleõhk loodusele kewadel; kui walgusekiir pimeduses ekfinud reisijale. Ta tundis wilksawat midagi juba ammu kadunud nooruse tundmuste ja igatsuste wallast. Mida, — selle üle ta ei otsustanud. Soowis ainult weel näha Helenet, temaga rääkida, — muud ühtigi.

Juba paari päewa pärast läks Joann linna, kus Karlaga kohtades ka Helenet nägi, mis ta esimest muljet weel enam süvendas.

Olude arenemine edenes kiiresti.

7.

Oli ilusam juulikuu pühapäewa hommik. Ilm oli haruldane. Pilwita tumesinisest pöua-taewas säras hele päikene. Palawust wähenDas pehme lõuna tuul.

Paljude rõõmsate rohelisjeruttajate hulgas mööda puiesteed walsjali poole sammusid Karl ja Joann. Neil oli neidudega kokku räägitud jaama laudu linnast wälja sõita.

Täiesti üllatuseks Karlile oli Joanni kaasailummine, keda ta kunagi polnud näinud osa wõtmast ühestki wäljasõidust ega jalutuskäigust, ka kõige lähemastki, peale käikude mis elu ülespidamise mõttes tingimata tarwilikud olid. Joann isegi imestAs, kui noble täna oli olnud hommiku wara tüki maa tagant linna tulema, kuhu pealegi oli jõudnud tund warem sõitmiseks määratud ajast.

„Joann! nüüd hakkad sa ometi jälle elama,“ ütles Karl, kui nad ühiseks kokkusaamiseks kindlakstehtud kohal pingile istusid. „Päris uskumata asi: sa tuled juba lõbusõidule.“

„Mitte lõbusõidule, vaid niisama; nagu enese teadmata — ühes harjunud seltsiga.“

„Olgu, — sul on ikka huvi elu vastu. Eks see ole Helene mõju. Usu! Sulle naeratab uus õnn. Sa jõuad jellest surmavast tarduvusest lõppude-lõpuks välja.“

„Ja, — ta meeldib mulle, niisama nagu see viimane, kellest sulle varemalt rääkisin.“

„Tast leiad samased omadused?“

„Hea südame, selle peaomaduse mida naisterahvalt üldse nõuda võib.“

„Ehk nüüd jätab oma kloostri mõtted hoopis. Oled juba inimestega läbikäimist alustanud. Ega elu pole nii pime, nagu sa arvad. Tarwis ainult rõõmsama meelega talle vastu tulla.“

„Ei tea,“ vastas Joann tõsiselt. Helene sõidab mõne nädala pärast ära ja mul on aimus, kui tuleks midagi rasket.“

„See on su oma mõttekujutus.“

„Võib olla ka. Mulle on kind ennustatud, et nooremas põlves õnne ei ole, vaid seda vanemas eas tagasi võidan. Kas see õige on, ei tea ma. Aga siamaani on mul vähe korda läinud.“

„Sa ehk oled ise liiga järelandlik ning tagasihoidlik. Elus on tarwis võidelda, olla pealetungija; — mitte aga erapooletu.“

„Olen enamalt küll peale tunginud. Nüüd aga usun saatust. Mis saatus määranud, see tuleb, tuleb ilma et ise tahad. Vihtne oma tegemine ei aita midagi. Ettevõtte läheb siis korda kui ta inimesele määratud saatuses on ette nähtud. Waata, kui kergesti mõnel kõik läheb — lõbusasti, naeratades. Ta ei teagi mis raskus või kannatus on, ega oska seda ettekujutellagi. Ta ei oska ka sügavasti mõelda, arvab, et kõik mis tal korda läinud, ta oma teened on; igamees olla oma õnne sepp. Teine jälle saamutab

eesmärgi määratulate pingetega; tuleb ära võita tuhat takistust. Aga lõppude-lõpuks rahuldab ta, kuigi mitte täielikult. Siin paistab, nagu kompromiis saatusena, tõepoolest on aga kõik ainult saatus. Kolmandale määratud takistused on ära võidetud. Väsinult ja võidetult peab ta viimaks alla andma. Ja mu oma nurjaläinud elu, mis ta siamaani muud on olnud, kui lõpmatu katsete rida — üks õnnetum teisest. Kes seda mõistab — kergesti kättesaadud õnne maitsejad mitte kunagi!

„Aga võib olla, nüüd on su elus ometigi pööre ja algab see mis sulle ennustatud. Sa unustad libedused ja oled õnnelik. Sõprus Helenega jääb.“

Joann ohtas. Ta nägu oli endiste mälestuste mõjul tõsiselt lõõnud. Ta mõtles natuke ja sõnas: „Kes teab — tuleb veel uut piina, muud ühtegi. Nägin und — olin riieteta kufagil saalis, walge lina ümber. Helene oli ka seal. Ega see head ei tähenda. Kui mingit pöurutust veel juhtub, siis kohe tingimata sõidan kloostris.“

„Joann, jäta kloostrid... Meil mõlemil õnn alles ees,“ hüüdis Karl wähele.

„Mis sul wiga rääkida... sul õnn juba käes, pealegi oled veel hulga noorem. Sul Alma armastab sind meeleutumalt. Teil seljataga peaaegu aastapikkune tutvus. Aga ma tunnen Helenet veel wähe, ainult mõned nädalad. Meie wahetord on alles selgimata. Ega ma naisterahwaid sellepärast nii kergesti ka ei usu. Balju mis nad lahked ja armurikkad näitawad olewat ja mõnikord wäga osawasti mõjuda woiwad. See on nende iseloomu üldine wäljapaistwam joon — alati igauhele meeldida,“ lõpetas Joann häälega, mis kurwalt ning wärisedes kõlas, — wist küll arusaamise mõjul, et nooremate eesmärg juba käes, tal aga hinges mingisugune segadus.

„Näe! sealt nad tulewad: Alma ja Helene,“ hüüdis Karl. Mõlemad mehed tõusid pingilt ja ruttasid neidudele wastu.

Warsti istusid nad rongil, mis neid kümne minutilise sõidu järele kohale wiis.

Rongilt maha tulles walgusid nad metsa, kus siin ja

seal puude all juba waremalt wäljasõitnud lõbutsejad istusid.

Nad wõtsid aset mäeweerul suure männa all, kust üle lagenditu ja orgu ehtiwate metsajalkade kaugelt sinawale merele näha wõis.

Neid kõiki waldas ühine luulelik-lõbus meeleolu. Nad jooksid, naljatasid, mängisid, laulsid, nii et mets kajas. Kui wäpised, siis kuulasid ühe wõi teise jutustusi. Iseäralikult karmas ja õnnelik oli Joann — mitmes asjas esines otse eestvedajana. Ta oli kui ümber muudetud ning äkki unustanud oma igawa ja kivistatud elu. Joann sarnanes lapsele, keda kaua wägivaldselt üksilduses kinni peetud ning igawust kannatada lastud, nüüd aga korraga wabanenud. Ta ei märganud iseennast, ei aimanud et see Helene wõlur mõju oli, mis teda elektriseeris ning ta pool-paraliseerunud elundid ja tunded uuesti äratas.

Ei Joann siin küsinud, misjugune Helene iseloom wõi misjugused waated elu peale. Helene meeldis talle, sellehärast leidis ta temas kõik soowitawad omadused. Et Helene niisama pooledewalt riides oli, nagu teised ja heledasti naeris, seda ei pannud Joann tähele. See andis Helenele ta filmis weel rohkem meeldimust.

Kui juba küllalt mööda metsa uidadud, lõbutsetud ning looduse ilusamaid kohti waadatud, sõitsid nad õhtul linna tagasi. Käealt toetades saatis Joann Helenet, kunni tema koduni.

Joannile näis möödunu päew olewat ilusam kõigist mis ta kunagi üle elanud. Ta poleks tahtnudki, et see lõpeb. Tänaõjed muljed kandisid teda nagu magusasse unelma. Hommikune poolkahtlem meeleolu oli waheldanud kõikewaldawa sifemise rõõmuga. Kui ta puiestee lõpul Karlaga Jumalaga jättis, hiilgas ta näol weel õnne ja heameele wari.

Ka ta kõne ja häälgid olid muutunud: sõnad libisesid wabalt, kergelt, ei olnud enam wälja wõeldud tõsise surutud rõhuga, nagu see talle üldse omane oli.

Üksi mööda merekallast koju poole samuudes unistas Joann iseendas poolnaerdes päewastest üleelamistest ning

Helenest. Kuis oli see end näidanud kütkestawana — Iõ-
busjana! Kuis oli ta ometi nii lahke, meeldiw, kõne wõ-
lutw. Ja ta laul, mille mõjul Joann otse sulas!

„Milline juhtumiskriis on elu!“ pääsis hüüd ta huulilt.
„Alles tunned end nagu igawesti kuhugi hana põhja fu-
rutud olewat, aga juba hõiskad förgel mäeharjal, joobunud
luulelisema looduse ilust. Kui praegune pilk jääts, ega
siis surra tahakski.“

Joann mõtles tulewiku peale ja ta muutus tõsisemaks.
Ta küsis endalt, mis siis, kui ta Helenega abiellu astub.
Ta kujutas end ette abielumehena, kuigi see uskumata
imelikuna wõõrana esines. Ta pole küll enam noor —
juba 43 aastat wana, aga etš abiellu astu palju wane-
madki temast. Joann lõi murelikumaks. Enne on tar-
wis lohakile jäänud majapidamist korraldada. Maja, kus
ta praegu rentnikuna elab, ei ole ka sünnis; on wana la-
gunud. Helenele, wõib olla, ei meeldigi elu ega olu siin
üldse. Ta praegune tegewus, töö, kas suudab see wasta-
wat ülespidamist anda. Pealegi on ta oma hoolimatuse
tõttu kehwas jäänud.

Aga ta muudab ju elu, likwideerib selle kõik siin,
ajub linna, wõtab ameti, kas panka wõi mujale sarnasesse
asutusse.

Kuijugune põhjalik muutus näis Joannile küll raske
olewat. — Noh ega siis kiiret ole, wõib teha pikkamisi,
trööstis ta ennast. Helene sõidab küll warsti ära, —
aga etš ta sõida tagasi jälle. Enne räägime läbi, teeme
asja kindlaks, siis kuu, kase wõi ka kolme pärast, kui mul
juba kõik walmis, kirjutan, kutsun ta siia ja teeme pulmad.
Helenel peab mu juures tõesti hea olema, peab meeldima,
selle eest tahan hoolitseda. Ma tahan teda igas asjas
aidata, teenida.

Etš mis wõikski meil paha olla? Wana ema on hea
südamega, waimne inimene, istub kujukil toanurgas ja
räägib ainult paar sõna päewas, kuna elu sarnase iseloo-
muga ja meeldiwusega naisega nagu seda Helene, wiist
küll paradiislik olla wõib.

Ostan talle klaveri wõi mõne muu mänguriista, laf

ta siis mängib ja laulab. Teenistusest vaba aja pühendamiseks terwelt puhtvaimlisele lõbule. Siis maitseme õnne, möödnud elu nurjaminekud tajuvad endid kinniseks.

Oli juba möödas kesköö, kui harvenema metsa vahelt paisma hakkas hämarikus tulkuv tume majakogu ja Joannile vastu tuli koer saba liputades, rõõmsasti haukudes, hüipates ja karates.

Maavärv oli lahti. Wiist oli ema selle kinnipanemata jätnud. Ta muidugi ootas: nii kauane poja viibimine oli siamaani ettetulemata asi. Joann unustas unistused, mõtted. Ta's tõusis korraga tahtmine teada saada, kas ta äraolekul kodus midagi on juhtunud. Ta muutus jälle endiseks. Minult magus tunne südames tunnistab weel maitstud õnne.

Ema istus toas akna all. Poega eemalt filmates ruttas ta wälja hüüdes: „Kus nii kaua olid? Kartsin, et ja enam ei tulegi!“

8.

Kad jätkasid jalutuskäike. Tähtsamaks kokkutulemise kohaks jäi ikka Joanni elukoht. Seal mõeti ette reisid lähemale ja kaugemale. Joann ise oli nagu selle wäikese ringi siida. Temalt oodati waimlist lõbu, jutustusi, mitmesuguseid ennustusi, tema teadmise tõttu astroloogia alal. Ise muutus ta kuni tundmatuseni. Käis mitugi korda Helene wanemate ja teiste sugulaste juures, mõttis osa kodustest perekonnaõhtutest. Mitmes kohas peetigi teda juba Helene peigmeheks ja räägiti sellest päris awalikult. Ta ei kaewanud enam eiu mõttetusest, waid kõneles Karlaga rahulikult armastusest kui hinge suurimast omadusest.

Helenele, kui kaugemalt tulnud inimesele, kel linna laiemad ringkonnad wõõraks jäänud, walmistas see wäike algupärane seltskond lõbu küllalt, — iseäranis meeldisid rohelises käigud. Joanni peale waatas ta kohe algusest lugupidamisega, austades kui soliidid, tähelepanekuwäärt wälimusega inimesi.

Joann meeldis talle kui iseseisew mees, kellel wõimalus

on perekonda üleval pidada ja, wõib olla, ka seltskonnaski rohkem wäljapaistwamana esineda, mida ju lubasid oletada teadmised ja tuumakad mõjuwad kõned keeruliste eluküsimuste kohta. Joann oma tõsiste waadetega näis kõigiti soowitaw abielumees olemat.

Helene ootaski peatset ettepanekut Joanni poolt, sest ta ise oli juba ammu keefnises meheleminemise eas — 29 aastat wana. Pealegi oli ta tüdinenud teenistusest. Misjused ta tundmused Joani wastu olid, kas ta teda ka armastada wõib, seda polnud Helene tõsiselt kaalunud. Küll aga tundis ta instinktiivset kartust Joanniga üksi jäädes, waatamata wiimase üleliiga hea ning äärmiselt tagasihoidliku, pehme iseloomu peale. Kuid seda ei mõtnud ta sugugi arwesse, — see on harjumatus, mis pärast iseenesest kaob, arwas ta.

Peaasi — ta saab iseseiswaks ja wabaneb wõõra käju alt, mida ju wõimaldab abielu. Seal B. linnas oli tal küll üks noormees, kellele õige tublisti sümpatiseeris ja kellega kirjawahetuski wäikesel wiisil edasi kestis. Aga see oli Helenest paar aastat noorem. Mine tea, kuidas sellega asi minna wõib, — mõtles Helene mõnikord.

Kord õhtul, kui Joann linnas Karla juures wiibis, läksid nad jälle neljatest koos linnaserwale, parki jalutama. Joann ja Helene kõndisid ees. Mingisuguse juhtumise pärast pöörasid Karl ja Alma kohe alguses tagasi, kuna teised seda tähele ei pannud ning edasi sammusid. Hiljem, oma kaasjalutajaid mitte järele tulewat nähes, ning neid oodata otfustades istusid nad parajasti ettejuhtuwale pingile. Koht oli rannast umbes werst maad eemal, kuid asus kõrgustiku weerul wiimaste harwenewate puude wahel, mille tõttu mere rahulik ja selge pilt wabalt esines. Päikese loojenemise warjas pilwine taewas.

Mõlemad olid õhtuhämariku mõjul enam-wähem tundelikud meeleolus. Joann jutustas jälle elawalt oma juhtumistest, inimese waba tahtmise olematusest ja paratamata saatusest, tõendades neid nähtustega elust.

Helene peale mõjus see täna miskipärast meelantfoolselt, mida weel enam suurendas mere kauge waade. See

tuletas talle meele, et ta warsti jälle wõõrsile ära sõitma peab. Krasõit kodulinnast, millega teda nii ühendasiid paljud lapsepõlwe mälestused ja sõdemed ja kus nüüd kauase äraoleku järele omaste keskel hea, mõnus tundus, ei meeldinud talle. Teda waldas äkki tugew seletamata liigutushoog, nii et peaaegu pisarad filmi tulid. Joanni muidu ladus ja pehme kõne tundus korruga wähe külm. Ta ei kuulnudki seda. Ta oleks soowinud midagi weel õrnemat ja soojemat, kas wõi kaelustusi ükstapuha kelle poolt. Ta ohtas, tegi paar rahutumat liigutust ja Joanni poole pöördudes segas ta korruga wähele, selle kõnet katkestades küsimusega:

„Ütelge, miks tuleb jagedamini see, mida inimene ei tahab?“

„See ongi ju saatus!“ wastas Joann otsekoheselt.

„Mga miks siis saatus inimese soowidega wastolus on?“ sõnas kärjitatumalt Helene, keda Joanni wastus ei rahuldanud.

Joann mõtles pilgukese, ütles siis häälega, millest mõjum õpetlase toon kajas.

„Selles peitub sügaw elumõte ja ühes ka elu kurbloolus. Poleks wastolu saatuslega, poleks ka edu, poleks tõsiseid inimesi. Inimene oleks ainult tühine ja õnnetu olewus, kellel puuduks waimuarenemine ja mõttewõim. Wastolus saatuslega õpime püüdma, õpime iseendid tundma, ifka rohkem elusaladustesse süwenedes ning mõistame, et peale materiaalse kehastuse meis ifka midagi on, mis rahutu ja ifeseifew, waba olla igatseb. Wastolus saatuslega edeneb waim. Saatuse pailapsed on enamasti kerged, pealiskaudsed inimesed. Muidugi, ümberpöördukt liiga juur wastolu sünnitab trageedia, kuid waim areneb ometi.

„Kui raskelt ja lootusetu see kõlab,“ kaebas Helene. Miisjama lootusetult, kui waatab see ümbrus siin, millest warsti lahkuma pean. Ei wõi saatusest enam kuulda, wähemalt täna õhtu. . . See ei rahulda tundmuusi. Tahaksin ainult teada, miks just minule osaks langeb üksi wõõrsil waenelda, kuna teised kodumaal elawad — mureta, õnnelikud, abielus, nad ei tea ega mõista, mis tähendab lah-

kuda kodust." Ta hääل wäriſes ja näojooned wäljendasid walu.

"Noh üks abielu wõi Teil alles ees olla," tähendas Joann waewalt märgatawa naeratuslega, kuna ta hääл forraga õrnemaks muutus. "Tuleb ehk ainult pisut kannatada."

Helene ohkas ja waitis. Waitis ka Joann. Kõne oli nagu mõlemil otsas. Natukeſe aja pärast ütles neiu:

"Kui nüüd sõidan, ei wiſt enam niipea tagaſi tule."

"Aga kui Teid tagaſi palutakse."

"Kes palub?"

"Kas arwate, et ſiin kedagi pole, keſ teiſt huwitatud oleks. Siin wõib ju ka inimene leiduda, kellele meeldite, keſ teid armastab, kellega õnnelik olla wõite. Pole põhjuſt nii lootuseta pilguga tulewikku waadata — finnitau Teile."

Seda wõldeſ muutus Joann tõſiſeks, peaaegu kurwaks, kuna hääл kaebliku tooni wõttis. Ta oleks tahtnud rohkem ſeletada, märku anda, et juſt endagi räägib, et tema ſee on, keſ Helenet aramastab. Kuid sõnad ei tulnud, midagi nagu hoidis teda. Armastuſe awalduſeſt ei tulnud midagi wälja. Mõte, et möõda laſeb minna paraja filmapilgu, rikkus üldiſelt ta tuju. Ta tundis end hoopis jõuetu-mana. Silmis nõuta ſegadus jäi ta, ilma, et midagi tähele pannud oleks, wahtima mere poole, miſ nüüd juba tumedasſe hämarikuwarju wajas. Kaugelt ſaarelt wilgatas tuletorni tuli. Kuid Joann ei märganud ſeda. Zmeklikult — ebaloomulikult kõlas Helene hääл, kui ſee ta wiimaste sõnade peale järgmiſt ſeletas:

"Kõik wõib olla! Kuid ei makſa end ſegada wõimaluſtega ega oletuſtega. Peab elama ſellega, miſ on — peab end iſe trööſtida püüdma."

Käänaku tagant koſſid ſammud ja eſile ilmuſid Karl ja Alma — mõlemad kärmed, rõõmſad.

"Näe kuhu poetate...? Maguſad ſüdamed ſalajutud. Kas ſegafime!" Nii terwitafid nad ükſteiſe wõidu naljatades, aimamata, milliſed ſaatuslikud raſked tundmuſed teiſtel hinges. Nad olid neid kaugemal teedel otiſinud.

Nüüd ühneſid kõik ja läſid mererannale.

Nädal kadus nädala järele ja Helene puhkuseaeg jõudis mööda. Viimane pühapäev Joanni juures kujunes liigutamaks jumalagajätmise õhtuks.

Nad istusid lõpuks weel taskede all murul ja kõnelesid viimaseid lahkumisejõnu, mis kellelgi ütelda oli. Iga sõna, iga lause, vaatamata kelle poolt, oli tähelepanemisväärne armas, tundus veldud nagu hinge põhjast. Olles ühendatud sooja nägemata sidemega, mille katkestamine valus, tundsid nad kõik midagi rõhuvat, rasket, tundsid, et möödub jäädavalt aeg, mis väga ilus, mille sarnast enam ei tule ja mille kadumine ahastust toob. Üheskoos möödajaadetud suvi säras tagasi waadates lõpmata meelitavana — otse muinasilmana. Kurbust suurendas mõte, et nad sarnastena enam kunagi üksteist ei kohta.

Kuna Karl ja Alma üksteise lähedusest tröösti leidsid, olid teised lootusetumad. Helenel oli üldse kahju ja raste lahtuda. Ta armastas neid kõiki üheskoos. Ta pidi maha jätma omaksed ning haruldased sõbrad ja jälle võõrsile sõitma.

Kõigist kõigi trööstitum oli Joann. Ta armastas Helenet armastusega, mis seesmiselt rahutu, paisuv, välispidiselt aga surutud, tagasihirjutud, nagu jõgi, mis kõrgetest kallastest piiratud otsestihis woolata ei saa, vaid ringe peab tegema mööda lugematuid käänakuid ja kõverikke. Ta oleks tahtnud, oma südant väljendada, patitsemaid tundmusi avaldada, oleks tahtnud selgusele jõuda. Kuid igakord kui ta Helenega üksi olles sellest kõnelema tahtis hakata, jäid sõnad nagu kurku kinni. Midagi tahtis teda, sundis waitima, rikkus ta meeleolu. See oli kartus, ei — häbitundmus paljastada oma nõrkust. Aga mitte üksi kartus, ega häbitundmus vaid midagi muud. Mingisugune iseäralik saamatus valdas teda.

Ta kirjutas Helenele mõned salmid mälestuseks, andis miid kingitusi ning palus peagi kirjutada. . . .

Nad sammusid mööda juurt teed, mille mõlemas ääres seisid uhked kased, saared ja tammed. Joann tuli nendega ühes, saatis Helenet weel viimast korda.

Päikene oli juba loojas. Shtutaemas jãras kuldses ehapunas. Gemalt lãbi puude walendas meri.

Buhus hiiliti kerge lõunatuul, mille mõjul siin — seal puudelehtis tasane jahin kuuldus. See tundus imelik, õudne — kui waikne tagasihoitud nutufahin.

Nad waikisid korraga ja astusid igaikõs oma mõtetes. Minult Joann tõstis pea, nagu kuulatades ning lõi filmad metsa, mis wõõra, kurjakuulutawa pilguga talle hãmarikust wastu haigutas.

Joann wõpatas. See, juba lapsena tutaw õmbrus paistis tãna nii kohutaw, et tal salahirm siidameesse asus. Talle nãis, kui nutaks keegi tõepoolest kusagil, mis kostis kaugelt, kuid õhtlasti ka nii ligidalt, kui oleks see tas endas.

Nad jõudsid wãlja mererannale. Siin tuli lahkuda. Joann oli tulnud kaugemale kui iialgi.

„Helene,“ ütles ta peaaegu ahastawal toonil: „kas usute, et sãärane suwi korduda wõib?“

Ja, usun — ma usun ju kõige hingelise ja ilusa kordumist wastas Helene hãalega, milles kajas sũgaw lahkumiskahju ning aãretu kaastundmus Joanni wastu, kes talle nũiid wõimatu haletsemiswããrilisena esines.

Weel mõned wastastitused tãnu- ja soowiawaldused, siidamlitub kãepigistused ja — nad lahusid. Joann istus siiasama pingile ja waatas neile jãrele, kuni nad hãmarikku kadusid. Siis põõras ta filmad ehas lãikawa mere poole, kus kaugel filmapiiril, puhu ilmudes, puhu kadudes, hele tuletorni tuli wilksatas.

Ta wahtis sinna õffisilmi... tãna... Wiimaks tõusis ja hakkas raskel sammul metsa poole minema. Pimeduses mustendades esines see nũiid weel õudsemana. Kõik siidus ta ees tãhhi ja kole, kui algaks lõpmata sũgis, mis juweelu jããdawalt hãwitat. Minult see neiu, kes teda elustanud, hiilgas heleda tãhena kõigest sellest üle... Aga ta paistis kaugelt, nii kaugelt, nagu see tuletorn seal — merel...

Jõuab ta kunagi sinna?...

Põhjatumašse ajamerre oli meerenud sumi, mil päitene, särades kõrgel sügaw-sinises taewas külluses laialt jaatis oma kuldseid kiiri igale poole üle uhkelt haljendawa maa ja mere. Mõõdas olid pikad palawad päewad ja poolpimedad luulekised ööd. Mõõdas oli wäline lõbustus-hooaeg.

Kare, kall sügis muljus loodust, halastamatult häwitades ta õrna ilu ja ehet. Kurwalt, nagu leinates juwe järele, maatas paljas kahwatanud mets, kuna puiekt kaebliku kahinaga wiimased kolletanud lehed langešid. Wilud wihmased päewad ja pikad pimedad ööd hulwate tuulte ja tormidega tekitasid põhjuseta igawuse ja melan-kooliat, niihästi inimeste kui ka elajate juures. Kõige suwerõõmu jurm — talw — lähenes.

Kuid looduse trööstita sügishelid ei kajastanud Karla ja Alma hinges. Seal elas edasi waimustaw noorus-kewade ning soe tundmuste suwi.

Nende sõprus lähenes eesmärgile.

Karl oli oma sšemistest mõitlustest wiimaks ometi täjataluni wälja jõudnud. Ta oli kui wäsinud raskest mõteteheitleusest, millel põhja all polnud, waid neile mõlemile, niihästi temale kui Almale asjata kannatusi tõi. Terwe rea ešjärewuste ilmsikstulemine ehk õigemini — oma nõrkuste paljastamine, mille järele ta end alati häbiatuna nägi, wiis teda lõppude-lõpuks eneseäratundmisele ning mõistusele, kuigi nende kajad mõniford weel nagu kaugelst hirmutama kippusid. Ta armastus Alma wastu kujunes ühetasajeks sügawaks, wõimsaks tundmustelaineks, mis enam tuult ega tormi ei kartnud, millele ei sšutnud tõkšeid teha mingid takistused. Endised mõõda karestikke kuskumised olid jelle sšemist jõudu weel enam suurendanud.

Abielluastumise mõttega harjus Karl pikkamisi. See hakkas teda wiimaks koguni huwitama. Hästi mõjus ka see, et ta hiljuti ametis tähtsa kõrgenduse saanud. Täisjalaweelust näis nüüd olewat elu ühes olewusega, keda ta jumaldas, kellele ta nimegi ei teadnud, kelles ta enam

inimlikku ei märganudki, nagu teiste naisterahwaste juures, kellega waimlist ühendust polnud, — waid hinge, mis niisama igatseb, kurwastas, walu tundis, nagu midagi tas endas. Ta ei waadanud Alma peale harilikku filmaga, ei pannud tähele, misjugune Alma wälimus, kas ilus wõi inetu; kuidas see füüsiliselt mõjub. Ühe jõnaa — Karl ei näinud Almas naist ega naiselikku, mille wastu ta mõnikord instinktiivset wastikustki tundis.

Ei, Almast säras rohkem — midagi ilusamat, pühalikku õrna hiilgas sealt, millel ühist polnud maise mõistega, mida tahes wõi tahtmata peab austama, armastama, mis wotab, igatseb samajuguse puhta ja ilusa järele, nagu ta ise.

Mõlemile näis, nagu jõnaksid nad nüüd igasugusest arusaamatusest wälja tasasele pinnale, hingelisest mõtlusest üle, milleks oli olnud kõik tutwuse aeg.

Rõige rohkem küll rõõmustas Alma. Gesmärki lähenevat nähes, muutus ta elawaks, lustiliseks; näol hiilgas peaaegu alaline õnnenaeratus. Karla käritus, järk ja mõjuw otustamiswiis polnud teda Alma filmis alanud ega selle tundmuši jahendanud. Hoopis selle wastu — Alma, äranähes, kui hõlpsasti wäikse arusaamatuse tagajärjel wõib tulla lõpulik lahumine, oli alalise kartuse surwel kuni meeletuseni Karlasse kiindunud ning armastas teda otse hullumeelselt. Karla iseloomu iseäraljused esinesid koguni isesuguse kütkestawa salapärasujena ja mehislujena. Alma tujutlusis oli Karl midagi niisugust wõimjat mõistatuslikku, kelle üle selgust otida ei maksiagi, waid selle mõjuga tahes wõi tahtmata ühinema peab. Almal oli ainult üks siht — olla ta oma, kõiges oma olemises, tegewuses, kõnes, ka südame salajamais mõteiski talle meeldida.

Glades ainult oma sifemiste elamuste ilmas, jäid nad wõõraks teistele, kes neid ei mõistnud waid kelle eest oma tundmuši pealegi weel warjata tuli. Nad ei kõneleunudki oma ettevõttest kellelegi. Na õpetaja juure kihlusele läksid kahesfi.

„Alma!“ küsis Karl, kui nad vaikiselt õpetaja poole sammusid ja juba selle maja lähedal olid: „Kas sa sellest kodus ta ikka rääkisid?“

„Rääkisin!“ oli Alma lühike vastus, kusjuures ta palgile ärevuse puna ilmus, ning filmist rõõm säras.

Sellest oli küllalt. Nad vaikisid jälle.

Õpetaja näis nende mõtteid mõistvat. Waewalt olid nad sisse astunud, kui ta filmad nende poole läi ja lahtel wastutuselehtil toonil lausus:

„Teie soovite abiellu astuda?“

Ta otsis raamatuteest, küsis, kirjutas; pärast kõneles niisama ühest ja teisest, küsides mõnda nende eraelust, ametist.

Karla, kel õpetaja tundmata, ning uus algataw protseß — nagu seda oli abielluastumine — ikka weel nagu kangekaelselt harjumata ja imelik näis olewat, waatas esiti weidi wõõrastawalt, ta natuke arglikultki: siit lehtas wastu juba teine õhk, — kajas perekonna ilm. Kuid õpetaja lahle jutukas olek mõjus rahustawalt. Sellest paistis, kui meelitus ning see kaastunne nende tulewikule.

Õpetaja juurest wäljamineku järele waldas neid mõlemaid iseäralik kahjutunne. Nad mõistsid, et nüüd millelegi lõpp tuleb; midagi nendest maha jääb, mille üle piisaraid walada — nutta — tahaks. Neile näis, kui lahtuksid nad wäga armsast, luulelisest sõbrast, kes jumalaga jättes neile weel wiimaste kingitustena liigutawaid lapsepõlwe ja nooruse mälestusi kaasa annab.

Lähenes uus selfiline. Aga see paistis wanem; nagu tõsisem, millest ta iseloomu wähe lugeda wõis.

Edasi sammudes mööda puiesteed jõudsid nad linna jermale, kus majad juba lõppenud. Ore õhuhämarik tihenes kaugeamal filmapiiril läbipaistmata pimeduseks. Kerge tuul liigutas raagus puid. Vaikiselt, peaaegu häletult õõtsusid need, nagu midagi tummalt tõendades. Kuldse miiruna säras loodetaewa serwal käreneud pilwede wahelt ehapuna.

Nad läksid ja vaikisid.

„Karl!“ ütles viimaks Alma. „Miks ja nii tõsine oled?“

„Mõtlen niisama elu üle. Imelik — kuidas see kiiresti jõena edasi woolates järjest laieneb ning ikka jälle uusi tundmata muutusi ja lainetusi endaga kaasa toob, kuni ta viimaks loojenewa tähena igavikkumerre välja jõuab.“

„Aga ega armastus ei muutu. Armastuses on igavene noorus.“

„Sul on õigus, Alma: armastus on hingeomadus. Ta on igavene. Armastus jääb nooreks igavesti.“

11.

Pime sügisõhtu. Taewas kattunud paksude pilvedega. Sealt ei paista ühtki tähte ega valguskiirt. Wihase põhjatuule keerutusel langewad wihmapiiwad plagisedes wastu majaseinu ja aknalaaše. Tänavail muda ja pori.

Soojas mõnuses toas istub wäike seltskond, 8—9 inimest. Nad on rõõmsad, iseäranis Karl ja Alma, sest täna oli olnud nende laulatus, mis oli sündinud wäiksest õpetaja kambriks, ilma wälise uhkujeta, ainult mõne kõige lähema omake ja tuttawa juuresolekul.

Nii olid nad mõlemad soowinud — eemal tüütawast juurest ilmast, wäikeses koduses ringis, kuhu ei pääse tühjad uudishimuliste pilgud, waid südameid ühendab see nägemata side.

Iseäralikult üllatas neid suurem ootamata annetus Karla kaasteenijate poolt.

Nad arwasid jeda heaks ennustuseks tulewase elu kohta.

Karl ja Alma istusid üksteise kõrwal ning waatafid naeratades. Mõlemate silmad särasid piirita õnnest. Neil ei olnudki enam mõtteid, ei igatsusi ega soowe. Nad ei osanud kujutleda suuremat rõõmu. Kõik tundus uskumata ilus, armas. Nad justkui wiibisid teises, muinasilmas.

See oli pühalik tund. See oli jumalik pilk elus. See oli täielik enese unustamine. See tundus kui kahe maifest olemisest wabanenud armastaja hinge ühte sulamine il-

mas, mis juba sealpool tähti, mis igawene, millest enam pole lahkumist.

Minult üks koosviibijatest oli rõõmuga ja südamest kurb. Kuigi ta jeda warjata püüdis, täiesti korda see tal ei läinud.

See oli Joann.

Walusalt puutus ta hinge teiste nooremate õnne pealt-nägemine, raskelt rõhus teadmine, et ta jeda kõike aasta-kümned asjata püüdnud. Kogu ta walurikas elu lapse-põlwest kuni siamaani mööduis ta waimu silma eest.

Ta mõtles Helene peale ja nagu noaga lõikas walu läbi ta südamest. Helene ärasõidust oli juba möödas rohkem kui taks kuud. Joann oli talle kolm kirja saatnud.

Esimesele kirjale oli Helene ruttu wastanud, teisele wahese wiivitusega. Kolmandale oli wastus alles tulemata, ehk küll Joanni enese kirjast juba mõni nädal möödas oli.

Joann oli kirjutanud pikad ja süskad kirjad; oli olnud nendes palju awalikum ja julgem kui kõnebes ning oma wahelorra edaspidise kujunemise kohta arwamist awalbada palunud.

Kuid Helene omad ei rahuldanud teda. Kendes ei olnud selget otjekohest wastust ta küsimustele: wõis nii wõi teistiti aru saada. Teine kiri oli koguni lühikene ja kuitw, nagu moodi pärast kirjutatud.

See kõik mõjus raskelt, ning muutis Joanni seisukorra lootusetu meeleheitlikuks. Ta kaotas uju Helenezse hoopis. Teda oli tabanud uus löök, mis pealegi weel wanad haawad lahti käristanud. Suwine lõbus aeg, mil ta waimustusest joobunult, nagu petlikus unenäos wiibinud, oli nüüd, ärkamise järele, waheldunud kibeda — näriva piinaga.

Poleks jeda üldse olnudki, ta oleks endiselt waikses tarduwuses oma toanurgas istunud, Schopenhaueri wõi Kant'i lugenud ja sellest tüdides kilgi tuttawat laulu kuulanud, nagu ta jeda teinud palju aastaid.

Ta mõtles edasi. Jah, wiimastel aastatel oli ometi inimene olnud, kes talle lähemale seiswat näis, kui teised, sellega wabalt kõnelda wõis hinge kogunud kibedusest, teda

ta nagu oma walu seltsimeheks oli arwanud. Teda oma sõbraks pidas. Kellega ühes oli kergem kannatada. . .

Kuid ka see on kadunud.

Nüüd ei ole tal enam kedagi — ei sõpra, ei inimest, kellega räägiks, kes teda mõistaks. Minult teraw walu hinges! Mida ta õnneks ja trööstiks arwanud, on ometi saatusel uueks karistuseks kujunenud!

Ta waatas Karla peale. See paistis justkui teisest ilmast, hiilgades ülekeewast õnnest, kõneles ainult oma kordaläinud ettemõtetest, rõõmust, esinedes niisugusena, nagu peaksid nüüd teised kõik oma isiklikkuse unustama, ning ainult temale elama, temaga kaasa naerma. Karl nõuab Joannilt oma seltskonnale ajawiidet, lõbusat jutustamist, üldse kasutab teda oma huwides, siis kui tal süda piinatules põleb. Ei ühte trööstimat sõna, ei küsimust, kuidas ka ju südamega lugu; ei ühtki kaastundlikku pilku ei leia ta Karlast, küllalt aga kaubseid ütelusi, mis teda haawawad. See on liig. . . See on wäljakannatamata! Ta on kõigile mõõras!

Kui juba keegi möödas, lähedalt külalised lahkunud, teised wäsinud ja puhkajid, siis pikutas Joann pörandale tehtud asemel. Kuulbus magajate norstkamine. Wäljas wuhises ja wingus tuul, kolistas ja müristas. Joannile näis, kui koputaks keegi wahetewahel seina taga, kui kostaks tuule hulgumisest kellegi õudne hüüd, mis teda otsib, kutsub . . . kutsub ära siit . . . ära kaugemale . . . sinna, kus ääretu igawikumere rannal surma oodates leiab rahu ta walus nutja hing. . .

„Olen siin weel wiimast korda,“ mõtles Joann. „Olgu mis hinna eest tahes, nüüd wiin oma plaani täide ja sõidan floostri — jään sinna igawesti. Siin pole mul enam midagi! Nädala pärast olen läinud. . . Aga wana ema? . . . Roh tema eest hoolitsen enne nii, et tal millestki puudu ei tule. Mis sinna parata, kui ta filmi kinni pigistada ei saa. . . Nii tahab halastamata saatus!

Ena peale mõeldes tulid ta nutmisest wõõrdunud filmi piisarad. Ta pühkis neid käega, ning end rahustada püüdes jäi kuulatama hiiliti korduwat tormi mürisemist ja hul-

gumist, mis kui veji alanedes vaikis, nagu kuhugi kaugele kadudes, siis jälle votamata tõusis, kiskus, wingus vihaseelt, mähises, nagu ahwardats ta rahulikult magajaid toas. Joanni kuulas seda kuni wiimaks uinus. — — —

Nad läksid kahekesi. Karl tuli teda saatma.

Wihm oli öösel järele jäänud, kuid taewas üleni hallis pilwes. Wali külm tuul kihutas wäitefi pilwekesi, mis jooksid kiiresti, nagu põgeneksid millegi eest.

Nad ei kõnelnud palju — ainult mõned üffitud laused... needki kõige tühisemaißt asjust. Midagi tuudus nende wahel, midagi mis neid rääkimast keelas...

„Noh, Joann, millal jälle näeme?“ küüsis Karl, kui nad linnast wälja metsa servale olid jõudnud.

„Kas enam üldse näeme?“

„Miks? Su sõprust igatsen alati ja nüüd weel enam, Joann!“

„Ma sõidan ära!“

„Kuhu?“

„Ploostri!“

Nad seijatajüd, olles lahkimiseks walmis, ning waitijüd. Nende ees kohises ja mähises mets, — waatas sügawalt ja tõsijelt.

Mõlemile näis, nagu ei oleks see kohin tuule ega puude sünnitus. Ei — sealt kõnelesid kogu ilma inimhingede rahuldumata igatsused, mis ühinedes on kujunenud tugewaks marumürinaks.

Karl sirutas käe wiimaseks jumalagajätmiseks ja lausus:

„Joann! ma mõistan sind... su hinge... olen sinuga ühes südamest kurb ja nutan su saatust.“

„Jään sind, — mu paremat sõpra leinama — leinama surmani.“ Ta hääle wärises ja filmist tilkusid pijarad.

Wastuseks oli tumm pill Joanni lootujeta tardunud filmist, milles süiski mahasurutud süsemist liigutust märgata wõis. Wiimajena lehwis tuule käes müüti alt wabane- nud juukse jalk.

Nad lahkusid...

Jäi kohisema mets... Kuuldusid helid, mis tungisid
justkui põhjatumast sügavusest, kajades: puhu mahedasti,
meelitavalt, südant sulatavalt — trööstivalt, puhu kaebli-
kult igatsedes... paludes ärdalt, haledalt, puhu jälle öud-
selt nuufjubes, valjult ägades, vigades... meelegeitlikult
— tormiliselt kijendades, karjudes...

See kõlas parema ja mõjuvama elukajastusena, —
kurblikuma kaebelauluna kahe lahtunud sõbra mälestu-
seks, kellele saatus nii vastupidiselt jaganud: ühele rõõmu,
teisele valu...

Nagu määratuma looduse ääretu igatsuse sunnil õõt-
sujid, keerlesid, wikklesid ning rabelesid metsas puud ja jook-
sid peatamata kiiresti üle taewa pilwefesed, ilka ühte ja
sama teed lõpmatuselt lõpmatusse — ühest taewaserwast
tõustes ja teise kadudes...

Murtud wanne

Läna tuli sõnum ta jurmast... Ma jäin mõtlema...
Tahtmata tõusis muus kahtlus: ehk olin siiski süüdi ta kan-
natustes, ta raskes hingepiinas...

Wõib olla!... Jumal teab!... Kuid ma ei wõi-
nud teisiti... Rahu ta hingele!...

See oli ammu... juba palju aastaid tagasi. Olin siis
weel noor, 19-aastane ja elus harjumata; lõpetasin wii-
mases klassis õppimise.

Ta oli minust wanem, terwelt 9 aastat, ei olnud ilus
ega ka inetu, wõis aga olla sügaw tundelik inimene. Glas
ühes mennaga. Ma olin nende juures forteris.

Meie wahetord oli alguses niisugune, nagu see kahe hin-
geliselt wõõra inimese wahel olla wõib, millele ju peaaasja-
likult mõõduandew oli aastate wahel, — meie mõtteilm tei-
neteisele tundmata. Rääkisime wahel, — ainult kõige tar-
wilikumast asjust, peaaegu mitte kunagi päewasüdamus-
test ega juhtumistest. Jutuwähesus olenes wist palju ka
mu äärmiselt tagasihoidlikust iseloomust naisterahwaste
juhtes.

Roduoleful ma enamasti õppisin, lugemin, walmistastin
fooli ülesandeid. Tema jälle toimetas, talitas, õmbles,
triikis.

Ohtutel käis Elsa mõnikord wäljas, tihti istus üksi
waiselt oma õmbluse wõi mõne muu seba laadi näputöö
kallal; wahel luges ka raamatut.

Mõnikord käisid tal sõbrannad. Siis nad jutusta-
sid isekeskis, rääkisid oma peigmeestest, naersid. Kuid see

ei puutunud mind, ei pakkunud mulle mingit huvi. Nad ise jätsid ka mind täiesti rahule, ma olin ju nende mõttes poisiikene.

Rii mööduis aasta ja rohkem. Meie wahetord jäi endijeks.

Kuid pööre tuli ootamata. Peaaegu äkki muutus Elja elawaks, hakkas m'uga juttu otjima, kuulda soowides mu arwamist lõpmata küsimuste üle, mis tal ikka ja ikka uuesti keelele kerkisid. Bidu tahtmata kaasa tegema.

Meie rääkisime toriga palju, kõigist asjust, ka armastusest. Wiimane küsimus sai küll kõne peaineks.

Ikka oli ta jutu algatajaks. Ta leidlikkus jellel alal näis olewat pirta. Ta rääkis pehme sulaw-maheda häälega. Mulle näis, kui püüaks ta meeledi oma keelt pehmendada. Hakkasin märkama ta jalaja piiluwaid silmi, tundsin endal ta palawaid kirglike pilke.

Mu peale mõjus see eemalolekumawalt, äratades wastitustunnet. Nagu mingisuguse sisetise reaktsiooni jumil hakkasin wastama terawalt, peaaegu haatwawalt — toorelt. Üldse muutusin ta wastu närwiliselt tigidaks. Ta ei pannud seda täheleegi, — ei pahanud; ainult naeratas mu terawate wastuste peale.

Weel enam, ta läks koguni pealetükkimaks, mahedamaks, julgemaks, mõttes kõnesse poolkahlasi, erootiliselt ärritawaid lauseid, püüdis tihti olla õige minu ligi. Ka riietas end nüüd teisiti, kodus kandis enamasti lühikest lapsekuue sarnast jeelikut ja punast pluusi, millel rinna kohal sügaw wäljalõige.

Tal näis kindel nõu olewat mind ära wõita.

Kuid asjata. Kõigest hoolimata läks ta mulle ikka wastitumaks. Hakkasin teda kartma. Mäletan, kuidas furd hilja õhtul pargis pingil külmetasin ja lõdisesin: koju ei julenud minna. Ta wenda polnud kodus ja julmid pealetükkimised oleksid kohe alanud. Ta lähedus juba ärritas mind kolelasti, külgepuutumine kutsus wälja lõõmise.

Kord minust mööda minnes katsus ta naljatades mu

juukseid. Metsikus ärewuses tõstsin käe ja wirutasin. Hoop riivas teda wähe: ta jõudis eest ära karata.

Ära nähes oma pealetükkimise asjatust, lõpetas Elsa selle wiimats siiski. Ta muutus jälle waitsetz, tõsisez, jäi koguni kurwaks. Minult silmad kiirgasid endiselt, uuri-
sid ja piilusid mind järelejätmata. Mulle näis, kui tahaks ta midagi awalbada. Puhtmajanduslisesse asjusse puutuwa kõne wahel küsis ta kord, kas ma kedagi ei armastawat. Citawat wastust saades lihas ta poolpaluwal toonil juure, kas ma ei tahaks, et keegi mind salaja armastaks.

Ma peaaegu karjusin: „Ei!“ sülgasin ja lõin jalaga wastu maad.

Seitsjaadik oli mul jälle rahu. Tundsin õige mõnusa olemat. Tülitsemist Elsaga ei tulnud enam ette.

Warsti unustasin olnud waenulikkuse hoopis.

Nii kestis — umbes nädala wõi rohkem, — ei mäleta hästi.

Kord õhtul koju minnes tuli äkki meele Elsa. Mõistlesin ja kaalusin, mis sundis mind ometi nii wiisakuseta pöörase ta wastu olema; mis oli selle põhjus?

Kuid imestasin arusaamatuses. Elsa polnudki enam mulle wastik, waid koguni meeldiw. Midagi oli minus muutunud. Wastikus oli, nagu nõiduse wäel, minust kadunud.

Roju jõudes hakkasin ise Elsaga kõnelema. Ta justkui oleks seda oodanud, ei imestanudki, oli lahke ja rõõmus. Ta säras õnnest. Mida enne olin wihanud: Elsa silmad, hääl, juukset, ta natuke ettepoole kalduw keha, tundusid nüüd kütkestawalt ilusad, kogu ta olek armas. Ta oli wõitnud.

Järgnesid jalutuskäigud metsa ja mererannale mahe-
datel augustikuu õhtutel. Mõlemad töötajime pühakitsult wandega teineteisele truuks jääda surmani. Abiellu astumine pidi sündima järgmisel kewadel.

„Meie „amüseerimine“ ei kehtnud kaua, — waewalt paar nädalat. Siis jõitsin ma ära kawatussega kewadeni laugemal wiibida. See kawatus aga ei õnnestunud ja

warem kui kuu aja pärast olin jälle tagasi, ilma ette teatamata.

Tagasi jõudes leidsin üllatusi. Elsa oli just päev enne teda Helsingi sõitnud oma tädi juure, kellel seal mingisugune äri olema pidi. Sellest tädist oli ta minule enamalt rääkinud ning et see teda oma juure kutsuwat. Ta äkiline ärasõit oli küll wist sündinud osalt ta wenna elumuutuse, osalt ka igawuse pärast, millest ta minule oma kirjades oli kaebanud, arwates, et ega ma enne kewadet ei tule.

Nüüd otjisin enesele korterit. Piita jändamise järelle leidsin ka teenistuse. Kuid mu rahu oli kadunud. Ma armastasin Elsat, armastasin hullumeelselt. Pime kirg ta järele põles mus. Kuis kannatastin, teda igatsedes; olin nagu totter, hoidsin teiste seltsist eemale, unistasin ja mõllesin ainult temast.

Ma kirjutasin kirjad, pikad — palawad, igatsewad, — üks luulelisem teisest. Tialgi, ei enne ega pärast, pole ma jarnaseid kirju kirjutanud. Mis siis kõit sõnadele walati! Uskumata näib see nüüd mulle olewat.

Elsa wastas samas toonis.

Nii kestis see mitu kuud.

Warsti peale jõulu hakkasin märkama, et ma jahenen, et midagi must lahkuma hakkab, et ma nagu mingist raskest haiguselt paranen. Väiksin rõõmsamaks, sõpradega alustasin jälle läbikäimist.

Elsa kirjad muutusid weel palawamaks, — olid tihti piisaratega kastetud ning täis etteheiteid mu külmuse pärast, ka meeletuletusi mu lubadusist.

Ma wastasin nüüd võimalikult lühidalt ja harwa. Kirjad jäid mulle weidraks.

Korraga ejines kogu see jant mulle kolewastikuna, tundus imelik, wõõras. Poleks tahtnud sellest enam kuuldagi, weel vähem tegemist teha. Abielu Ellaga näis olewat mõtteta rumalus: mina — noor, tema minust ligi 10 aastat wanem. Mu töötused ja wanded olid antud justkui teises olekus.

Ma kirjutasin talle, et mu tundmused muutunud ja sel-

lepärast antud lubadusi täita ei wõi. Argu minu peale lootku, — wägigi ma oma tundmuft sundida ei saa.

Kirjawahetus lõppis. Elfalt sain weel paar wäga kaeblikku fifuga kirja; kuid ma ei waftanud enam. Mu elu läts harilikesse rööpaise.

Jlufamal maikuu päewa õhtupoolikul, kui ma kõige paremas tujus parajasti walmis olin wabale jalutusfai- gule minema, koputati mu ufte pihta. Sisfe afatus Elfa.

Elmatufe ja wastikuufe wärin käis must läbi. Ham- baid kokku litfudes wafstafin teretamifele ja palufin iftuda. Ta oli ennafst wäga ihaldamifwäärilifelt ehtinud ja ilu- jafsti riides. Nägu faetud õhufefe musta looriga. Tagafi fõitnud olla ta felle mõttega, et ehk nüüd abiellu afstune. Minu ärantlewaifst kirjufst ei laufunud ta fõnagi. Neid nagu poleks olnudki.

Ma ei wafstanud midagi, — waififin, fõudames fõlnua põlgufst tundes.

Ta oli wäga erutatud meeleolus. Iftudus nihutas eud ufhtelugu mulle ligemale. Kui ma filmad aknafst wälja mõõdafõitwa moorimehe peale lõin, nägu poolwiktu Elfa poole pöördes, rööwis ta mult fuudlufe. See tundus oota- mata wastif. Wahtifin talle wihafelt nätku, ning tõu- kafin teda. Ta nuttis. . . filmifst jookfid pifjarad. Kuid fee ei äratanud mus faafstundmuft, waid fuurendas wastiku- fega fegatud wifa.

Ta kufjus mind wälja parki.

End wallata püüdes mõtlefin: „Noh, üks kord wõin minna, aga olgu fee efimene ja wiimane.“

Ta wifst ootas mu toetamifst, — kuid mu käfi ei liiku- nud jelleks. Wiimaks haaras ta ife mu käefst kinni. Waju- des mu najale õhtas ta: „Kui hea on ffinuga käia!“

Ta wiifst mind pargi lõpule, kus fee juba metfjaga ufhi- nes. Ifstufime ufhele felfjatagufeta pingile.

Seal mu wafstu nõjatades küfifst ta, kas ma temaga abi- ellu afstun.

„Ei, ma ei taha üldfe abiellu afstuda,“ oli mu järffst wafstus.

Eiis langes ta kummargile pingile, puhkes nutma ning

lausus nuuksudes: „Sa ju lubasid jeda mulle, wandusid. Nüüd ei armasta ja mind enam!“

Taltjutamata põlguse ja wihahoog waldas mind, tõukasin ta eemale ja karjusin:

„Jäta mind rahule . . . ma pole selles süüdi . . . Mul ei ole armastust.“

„Kas sul ei ole siis ometi halastust?“

„Halastust“, kõlas just kui teraw pilge. Ma wärisegin meelikus wihas ja kisendasin weel waljemini: „Ei ole!“

Kui kirjeldamata wastik ta mulle sel minutil näis. Olesin teda löönud, jalaga sütanud, peksnud. Kes teabki, millega asi lõppenud oleks, kui seisukorda mitte poleks päästnud wotamata juhtumine. Kõstis jutukõmin ja puude tagant tulid nähtawale kaks keskimestes aastates inimest, üks meesterahwas, teine naisterahwas — wist abielupaar, kes rahulikult kõneldes mööda jalgteed pikkamisi meist möödufid.

See wälitas umbes 10 minutit. Mu ärewus alanes. Et halbemat ära hoida, tõusin nüüd kobe pingilt ja ütlesin: „Hakkame minema.“

Elja ei nutnud enam. Ta nägu oli kahwatu kui surmul. Ta tuli minuga ühes.

Waitijime mõlemad. N. tänowale wälja jõudes ütlesin: „Enam ei ole mul aega.“ Andsin talle käe ilma otja waatamata ja lahkusin kiiresti.

Paari päewa pärast jain Eljal kirja, milles mind õhutul oma juure palus. Kedagi ei oleswat siis kodus ja ta jaawat rahulikult asja seletada.

Ma ei läinud.

Terwe see sündmus mõjus mu peale nii, et hoopis närwiliselt jäin Mind hoidis pinewil alaline kartus: wotamatalt Eljaga kokku puutuda. Elja jäi mulle õudseks, talle warigi juba eemalt kohutas. Ma ei julenud selle tänowa lähedusjegi minna, kus Elja elas. Juba temale jarnaste naisterahwaste wastutulemine sünnitas labuhirnu: mu enesewalitsemine kadus, wärin waldas fogu keha. Juhtus, et Elja äkitijelt kujukilt käänaku tagant wastu tuli ja käe teretamiseks ulatas, siis muutusin alati

ägedaks ja vihaseks, sõnelesin midagi endalegi arusaamatut ja katsumin, et rutemini minema sain. Ta kadus peagi filmapiirilt.

Wõis mööda olla 6—7 aastat, kui teda tänawal koh-tasin. Ta oli palju wananenud, näol sügawad kannatus-ejooned.

Rüüd rääkisime rahulikult, kuigi minus weel midagi wastumeelsei nõrkatas. Sellist hoolimata püüdsin olla lahke ja kaastundlik.

Ta oli abielus, oli kõige selle aja elanud Soomes ning seal kellelegi jõukale mehele läinud.

„Sind üffi aga olen armastanud ja armastan weel, kuni surmani,“ ütles ta lõpuks. „Ela sina paremini. . .“

Ta häääl wärises. . . Ta ei suutnud end pidada. . . Ta nuttis. . .

Ragu mingi iseäraliku aimuse funnil waatasin tagasi. Elsa läks, pea norus, kuivatades taskurätikuga filmi.

See oli wiimane pilk. Enam ma teda ei näinud.

Rüüd kuulsin juhtumisi, ta olla juba surnud.

Silda

Ma tundsin teda kohe, kuid ei teinud sellest wälja. Arwasin ta, et ise talle ometi tundmata olen. Oli ju rohkem kui 15 aastat sellest möödas, kui üksteist filmapiirist kaotajime; pealegi olime siis mõlemad alles lapsed: iema 14, mina kõigest 12 aastat wana. Käisime ühises koolis. Ta oli pehme tasase ijeloomuga tüdruk, waitis enamasti alati; kui kõneles, siis magusa häbeliku naeratusega. Ta meelbis mulle. Waatamata oma nooruse peale olin tasise armunud. Ta teadis sellest, teadsid teised koolijelstfõilised kõik, naljatasid ja naersid, nagu lapsed naerda oskavad.

Ma tegin juba tulewikuplaane, kujutasin ja fantaseerisin, arwasin aastaid, millal abiellu astuda wõime. See esines küll uskumata ilusa luulena.

Armastust ei julgenud ma suusõnal awaldada: saatisin kirja, milles mõne lausega otsekoheselt — lapselikult oma tundmused üles tunnistasin, ning seletasin, et see ju abiellu takistama ei peaks, et ta must 2 aastat wanem on. Palusin wastust. — Seda aga ei tulnud. Ei saanud ta kindlat mõistet, kuidas Silda ülbje selle asja peale waatas, wõi mida minust mõtles. Kuid wastik ma talle ei olnud: jeda mõistsin küll. Ta oli wanem ja kawalam, ning oskas oma tundmusei warjata.

Peale kirja saatmist häbenesin — esiotja kartsin talle filmigi waadata. Warsti jõudis keweade ja meie lahustime koolist, Silda küll jäädawalt. Pärast ei näinud ma teda enam. Silda ununes mu meelest hoopis.

Küüd teda uuesti kohates, mäletasin kõik selle loo. Silda oli palju teisenenud, täienenud, wananenud, kuid

ometi ilka meeldiv. Näojooned, kuigi muutunud, siiski osalt endised, — ainult weidi rahulolematuse ning kannatuse ilmega.

See meesterahwas temaga kaasas on küll wist ta mees — niisugune — kalgi waatega, meeldimatawälimusega, kuigi hästi riides. Nastate poolest wist palju wanem Hildast. Kas ta omale wastawamat meest ei leidnud? Miks on nad siin? — Küllap wist juwitamas.

Nii umbes kolme nädala jooksul peale esimest kohtamist nägin neid — peaaegu igapäew, mõnikord Hildat üksi, rohkem küll kahefest — mehega. Nad asusid majas, mis kõigest pool wersta mu teenistuse- ja elukohast kaugel — olin teenistuse asjus suwekuudeks siia määratud. Ma ei kõnelnud nendega, ei teretanud, tutvunemisest hoidsin meelesdi eemale. Esimene kord minust möödudes, waatles Hilda mind, nagu harilikult wõõrast inimest waadatakse — rahuliku, kuigi wähe undishimulise pilguga.

Pärast oli muutust märgata. Ta näis mingi pärast kahtlema lööwat, hakkas mind terawamalt uurima, ise sealjuures punastades. Võpuks lähenes mahalöödud filmil. Kahtlemata oli ta mind ära tunnud.

Ma tegin ennast weel ükskõiksemaks, waatasin külmalt, uhkelt, püüdes mitte milgi tingimisel wälja anda, et teda tunnen.

Ühel õhtul, pisut aega enne päikese loojenemist, kui ma, nagu harilikult peale töö lõppu, metsas ümber uitsin, jõudes kuni järwe kaldani, nägin metsa kääna ku tagant mööda jalgteed naisterahwast wastu tulewat. Tundsin kohe, et see Hilda oli. Tahtsin tagasi pöörduda, metsa keerata, kuid oli hilja. Ta oli kõigest mõne jammu kaugusel, tõstis filmad ja sõnas äremusest wähe kähisewa häälega:

„Wabandage, kas Teie mind ei tunne?”

Ma tegin küsitawa-imetlewa näo ja wastasin:

„Ei! ... aimaksin küll nagu midagi, — kuid arwatawasti effin.”

„Noh, tuletage meele, käisime ju kaks aastat ühes foolis.”

„Kas tõesti? ... Hilda! ...“

Ta naeratas, pigistas mu kätt ning lausub mahedalt:

„Meie kui kooli wennad-õed oleme ju sinasõbrad. Vähme natukene ühes, ajame juttu, räägime wanust mälestusist. Mul üksi nii igaw. Ega meie ju wõõrad ei ole.“

„Aga kus ju abikaas on?“

„Sõitis ära üheks nädalaks.“

Ma ei osanud millegagi wabandada. Hilda sõnad tundusid mõjuwatena, sundiwatena nagu iseenesest kaasakistuwatena. Midagi polnud parata. Väksin ühes.

Rõndisime sihita mööda järwe äärt, kõneldes ühest ja teisest. Ta jutustas oma elust, muu seas, kuidas wastu tahtmist wanemate sunnil mehele läinud ja nimelt selle tõttu, et mees rikas, mõista andes, et ta teda ometi ei armastawat.

Just päikese loojenemise eel käänasime üles mäele, mida ehtis uhte tamme- ja saaremetš. Teejuhiks oli Hilda.

Ühe wana põlise tamme all, kust kaugele üle järwe näha wõis, oli puulaigastest üles seatud midagi pingitaolist, wist küll istumise otstarbeks.

Ta seisatas, waatas mulle küsiwalt filmi ning lausub:

„Kas ei wõiks natuke puhata ...? Siin nii mõnus, luuleline.“

„Ogu peale,“ ütlesin ja istusin ta kõrwale.

Alguses waitisime weidike ja wahtisime üle järwe loojenemas päikeses järawa metsa poole, kuhu umbes 4—5 wersta wõis olla. Mööda filedat järwepinda liugles ükšit paat pika keerlewat juga järele jättes. Umberringi kostid hääled, röömsjad kilkamised, kõnelemine, järwe teiselt poolt kaldalt kaaskust kellegi huikaw laul. Siin ja seal puudeokstes lõpetas oma õhtulaulu mõni unine linnuke.

Mul oli piinlik sarnase ootamatuse üle, oleksin tahtnud hea meelega üles tõusta, wabaneda, ära miina. Rohumine naistega oli mulle wõõras. Sellest siis ka mu jutu wähejus.

Ta lõpetas waituse, küsides, kas ma kooliaega weel mäletawat.

„Bähe,“ vastasin hoolimata, tundes mittetahtmist puudutada meie tolleaegset wahelorda.

„Kirja ka ei mäleta?“

„Mis kirja?“

„Armastuskirja, mida mulle saatsid!“ wadistas ta, kawala wõidurõõmsa naeratuslega mulle filmi waadates, ning jutustas loju selle loo.

„Kõiksugu tühja lapsenalja ja mäletad,“ ütlesin pool etteheitwalt.

„Usud — lapsenali on ilusam, jügamam kui wanade tõde!“ oli lühike, kuid kindel wastus.

Ta muutus kurwanõuliseks, õhtas ning lõi filmad maha. Natuse aja pärast algas ta uuesti:

„Kas lapsepõlwe mälestused sulle ei meelbi?“

„Meeldiwad küll, — kuid on ometi asju, mis mälestamisewäärt ei ole, mis wanemale inimesele tühiseb wõi koguni lollus näiwad olewat,“ kinnitasin talle.

„Minu arwates aga on just terve lapsepõli, noorus mälestamisewäärt — parem ja armsam aeg elus,“ rõhutas Silba, elawamaks muutudes. „See on ainus õnne-aeg — maapealne paradüis — wiibida wäljaspool reaalu elu kõiksugu luuleliste oletuste, kujutluste ning unistuste ilmas. Mida laps rõõmsasti usub, nagu käega katsudes tunneb, maitseb, seda ainult aimab tumedalt kõiges kahtlew hale wanake. Kaugemale nooruselt — kaugemale ilust, õnnest. Mida lähemale wanadusele, seda wähem wabadust, rõõmu, seda suurem pettumus. Olen selle üle küllalt järele mõelnud: mu õnnetu elu on mind selleks sundinud. Mida kõil annaksin, et uuesti laps oleksin, et uuesti tuleks aeg, mis weel kaugelt naeratab, särab kui ilusam unenägu muinasilmast. Oh et see oleks jäänud igawesti, et ma oleksin jäänud igawesti lapseks — mureta rõõmsaks lapseks, kellel tundmata wanade tarkus, elamusjed, kogemusjed, kes aga siiski wõrratu lähemal tõelisu- sele kui nemad.“

Edasi kaebas ta: tal olla igaw, puududa inimene, kellega tõsise südamliku sõnagi rääkida wõiks, kes teda mõistaks, armastaks, talle õrnust näitaks. Mees olla hooli-

mata, külm, käivat temaga liiga waljult, jämedalt ümber, mille tõttu elu wäljakannatamatuks muutuda. Kuis olla ta rõõmistanud, kohates mind siin. Ta ärganud kui unest, meele tulnud, et ta ikka samasugune inimene on kui teised. Terve lapsepõli esinenud talle samade siis olnud meelwate tunnetega. Instinktiivne lootus millegi järele tärganud temas. Nohe hakanud ta juhust otsima minuga tutvunemiseks, seda mehe eest hoollega warjates. Juhus tulnudki. Mõnesuguste koduste asjade pärast olnud tarwis linna sõita. Suure plaanitsemise ja tegemise järele ollagi tal korda läinud nii toimetada, et mees üksi sõitnud, kuigi see palju kawalust maksnud. Ta tahta mõned päewadki wabadust maitsta ning inimese kohaselt elada.

Püüdsin teda rahustada ja uskuma panna, et asi igakord nii hull ei olegi kui arwatakse: palju, võib olla, on eksitus, kord sissewõetud mõte — walekujutus, — lisaks weel iseoma isemeelsus, mille tõttu sagedasti arusaamatused abielus tekivadki ning kõige ideaalsem inimene teise filmas mustamates wärwides kujuneb. Teqtawal määral peab ju ka püüdma saatusese alla anda.

„Küllalt alla antud! . . . küllalt ennaft maha surutud... küllalt kannatatud!“ hüüdis ta wahela, ärritusest peaaegu wärisedes. „Igal asjal on oma piir. Ega ma tundmuseta surnud majamöbel pole. . . Millest ja räägid? . . . Kas oled ise seda läbi elanud? . . . Kas tead, kas aimad, kas ostad kujutella, kui raske on elada inimesega ning täita selle meeletumaid tujusid, kes toores, külm, tundmusi ei mõista, ei püüagi mõista, kelle iga pill, waade, näojoon, iga liigutus, hääld äratavad ainult wastikust ja põlgust; ja seda kõik oma südamel warjata, — see on rassem kui abielu, koledam kui wangistus, mida weel rassemaks muudab teadmine, et sellest pole pääsmist, ei wabanemist enne surma, et ja ei wõi inimesekohaselt elada, ei armastada, seda süda kutsub, ega ise armastatud saada!“ . . . Tõesti — see võib inimese hulluks teha!“

Ta hüsteeriliselt kirjendaw hääld muutus wähehaawal jälle tasasemaks, kuid kaeblikumaks, peaaegu paluwaks.

Mulle otja waadates pilguga, milles walus abiotsim ilme peegeldus, jättas ta waitfelt: „Kas ei mõiks siiski see kõit, mis paha olnud, ununeda, kaduda kurja painajaliku unenäona?? . . . Kas ei mõiks tagasi tulla minewik, noorus?“

„Kas ei mõiks lapsepõlwe elamused weel korduda? . . .“

„Kõik tuleb tagasi, Hilda. . . kannata aga pisut. . . Noorus tuleb tagasi — sulle, mulle ja igaihele!“

„Jah, — ta tuleb tagasi kord surmas!“ . . . õhtas ta kurwalt, filmi maha lüües. „Jään ainult surma ootama!“

Ta waitis. Mul oli raske midagi tabawat wastata, sest olingi juba mõtlematast rääkinud. Sõnelesin niisama millest juhtus, püüdes kõnet teise küsimuse peale üle wiia, et ta ärewale meeleolule rahulikumat laadi anda. See läks mul korda.

Hilda muutus harilikuks, koguni lõbusaks mu paari, pean ütleva, endalegi imestuseks, osawa lõbklause mõjul. Kõne keerles jälle rahulikumate asjade ümber.

Juba ligines lestöö, kui istmelt tõusime ja minema hakasime. Tuju oli mõlemil rahulik. Waitisime peaaegu kõige tee, — jutud nagu olid kõik räägitud. Keset sügawas öörahus uinuwat metsa tõusis just meie kohal ülewalt männaladwast wares, ehmudes, tiibadega wehkides, kraatus kord unise häälega tumedalt, lühidalt, nagu protestiks unerahu rikkumise pärast ning lendas ära kaugemale metsa. Hilda wõpatas, jäi pilguks seisatama, mulle kohtunult silmi wahtides. Kuid arusaades kohtumise põhjusest rahustus jälle ning sammus edasi mu kõrwal.

Teekäanatul, kust ta elupaika umbes weerand wersta oli, andsin talle kätt, ütlesin mõne rahustawa sõna, soovisin „head ööd“ ning lahkusin.

Möödufid mõned päewad. Ma hoidsin meeleldi Hildaga kokku puutumast, walides teisi kohti ja teid. Kartsin soowimata järeldusi.

Ühel päewal sain Hildalt kirja, milles mind õhtul kohtamiseks kutsus endisele kohale. Ta sõita järgmisel hommilul ära, kuid enne soowida weel minuga kõnelda.

Lätsin. Hilda oli juba seal — ootas. Tal oli hea meel,

tervitas mind väga soojalt, nagu paremat südame sõpra. Ta tumedais filmis peegeldus rõõm ja kurbtus ühilasi. Midagi kartmata-kindlat, waba paistis t'ast, nagu harilikult inimesest, kel suuremad ettevõtted teoksil. Ta tänas mind, et tulin. Asjad kodus olla nii kujunenud, et mees enam siia tagasi ei sõitagi ja ka teda ära kutsunud. Lihtsalt inimlikult seisukohast wälja minnes tahtnud ta weel mind näha ning minuga natuke aega juttu ajada. Argu ma seda pahaks pangu, ta ei mõelda siinjuures midagi, mis kõlbuslik ja wiisakas ei olla. „Kes teab, kas enam kunagi elus kokku juhtume!“ lõpetas ta oma seletuse.

Rõndisime jälle mööda järve ümbrust. Mäele lähenedes waldas mind äkki imelik õrn tundmus, äratades midagi väga ammuft, kauget. Silda esines üliweetlewana, jamaajuguse lapsena kui lord kooli ajal, kellesse ma armunud. Mõõdunute aastate hulka kõige muutustega ja elamustega tõepoolest poleks nagu olnudki. Tundusime kui esimeses süüta lapselikus luulelikkuses, kaugel eelarwamistest ja kommetest. Kuid siiski sõjastas sinna hulka teine hääl, et ma õigel kohal ei ole. Salakartus asus m'usse: mine tea, millise pöörde asi wõtta wõib. Ta näib olewat rahutu, tergesti äritatam, wõib unustada. Kuid — olgu. Ma otsustasin end wallata.

Mäeweerule, esimeeste puude wahel haaras ta mu käe alt kinni. Tundsin teda hõõgumat soojusest, mis elektrina käis minu läbi.

„Silda, mis sa teed? ja eksiid!“ ütlesin pehmel tagasi-tõrjumal toonil.

„Milles?“ küsis ta imestanult, kunstlikult tehtud nalja ilme näol. „Noh, — kui on patt — olgu. Üks lord elus wõib... Ara kardad!... Ega ma homme õhtu sind enam tülitata. Kas tõesti usud, et need lord kujunenud ja aja jooksul kwinenud eelarwamised kõlbusest muutmata õiged on? Kas ei wõi ristiniimese kombel sõbralt kinnitust ja tuge otsida, et jälle suudaks edasi kannatada? Kas ei ole luba end wälja nutta kaastundliku inimese rinnal, talt lahkust ja tröösti oodata? Kas ei tohi üldse inimlik olla... armastada? Kas unustan end ometi täna õhtu,“ sõjastas

ta wäheſe waitimise järele, maheda naeratusega mulle ſilmi waadates, mille taga ometi walus kurbus peitus. „Unustame . . . armastame, oleme jälle noored, rõõmsad, wabad kui lord fooli ajal — — — — — ja ſiis tahan tõesti end maha suruda, oma tundmused surmata, tahan kannatada, kaebamata surra, teades, et igawas hingepiina pimeduses mulle ometi üks walguſekiir on naeratanud, et üks õhtu olen kõidikutest waba olnud — — — armastanud . . .“

Ma kuulasin wastuwaidlemata. Mõtlesin: laſ' räägib, — ega ſee mu mõistust ei wõida.

Juba jõudſime tuttawa tamme alla ning istuſime ſinna. Õhtu oli ſoe, kuid õht raste, waatamata paraja ida tuule peale.

Mets ümberringi kohises ja mühises tumedalt, kuna ülewal peakohal tammelehed hiiliti wabiseſid ja wäriſeſid. Suure punaſe rattana kumas loojenew päike, kadudes tumedes tinahallesse pilwisſe.

Rõgu ilm eſines tõſijena, kõue ähwardawana, andes õhtule ſaladuslik-melankoolſe ilme, mis muidugi meeolelu peale mõjumast ei jätnud.

„Kuis meeldiwad mulle ſäärased kurbuulelised ſuwe-õhtud!“ sõnas Hilda. „Nad küll äratawad hinges walu, ſeletamata kurbust, ühes õrna pühaliku igatsusega, kuid ometi mõjuwad rahustawalt. Nad on tundlikud — ſügawad, kofkufõlas kannataja igatſeja hingega, kui oleſid nad iſe kannatajad. Tõesti, neil õhtutel ununeb igapäewane hall elu, tundub nagu waibuſid mõtted, kaotſid kannatused ning ja juba wiibikſid igaweſe rahu eelõnes, uimane hellamate unistuste ſundluſiſt. Ei tahakſi, et need õhtud möödükſid! . . . Kas ei ole nii?“

„Ei tea, pole nii ſügawalt hingeellu tunginud,“ ütlesin meeledsi, et enam-wähem rahulikku meeolelu hoida.

„Aga mulle näib ſee nii! . . . Ei — ma usun, et ſee nii on. Ma koguni tahakſin, et terve elu nende õndsusele ſarwaneks. Siis pääſekſin piinast, mis mu ſüdant närrib, mu waimu ſurmab.“

Ma vastasin põllevast, tegin muist asjust juttu, kuid see ei tahtnud sobida.

Hämarus. Üle järve lõuna-õhtu poolt hakkasid paisma välguhilged, mis järjest heledamaks muutusid. Ühes sellega muutus tumedamaks ja sügavamaks tuulekohin. Eõnalaulumata vaatlesime neid taugeid siit-sealt taeva servast ilmutvaid lehvitusi, mis tundudes kui märguanded teisest ilmast hinges imelist salamuljet äratasid. Hilda wajas ilka enam ja enam mu najale. Täas oli ärewust märgata!"

"Peaks see õhtu igawesti jääma!" ohtas ja pani käe mu laela ümber, pead tõwasti wastu mu õlga surudes.

Liigutasin, kerget katset tehes wabastamiseks.. Hilda poole pöördudes nägin: tal läiksid pisarad filmis. Hilda nuttis liigutuse ja wist küll ka häbi pärast.

"Hilda, mis sa teed? ... Mis on juhtunud?" kuyin õrna taastundlikkusega. Ta ei wastanud, nuttis edasi, lokku wajudes pingile ja käsi filmade ette pannes.

"Ära ole laps, Hilda! ... jäta ... ole mõistlik ... mõtle!" palusin teda waigistada püüdes ning ta lahtiseid juukseid pehmelt silitades.

Hilda nuksus weel enam, wõbises framplikuis nutuhooges.

Waigistuskatsete asjatust nähes panin käe ta ümber, tõmbasin teda oma wastu ning hellalt kinni haarates ta paljaist käsiwarsist, küsisin tõsiselt: "Olen ma süüdi?"

"Ma ise olen ... ma ei oska elada!" tungis ta huulilt läbi walju nutu. "Mga sa ei tea, kui kole raske mul on ja kahju ära sõita. Kõik elu ees on nii wastumeelne, tume ja pime. Ühtki walgusekiirt ei näe seal. Ma kardan seda ... Parema oleks küll surra" kaebas ta, nüüd juba rahulikumal trööstiootawal toonil, millest mulle täelik usaldus fajas, ise sealjuures jõuetult unustawana wõi meeleldi mu kätewahela lastudes.

"Millega seda seletad, Hilda?"

"Ma ei armasta teda, — ei wõi armastada — ja see on kõik!"

Ma ei osanud midagi wäsaata wõi nõu anda, tundes

mittetahtmist abielurahwa wahela segada. Igasuguse was-
turääkimise arwasin ka mitte kohasiks, sest kartsin teda
uuesti äritada. Nii kui nii olin juba küllalt mittesoomi-
tawas seisuforras. Tundsin, kuidas ta kuum teha mu käte
wahel wärihes, nagu õhetas ja filmad nagu palawikus jä-
rasid.

Kuid mul oli tast siiski kahju ja teda waigistades pi-
din tahtmata ta wastu hea ja õrn olema.

Ta palus mu linna aadressi. Ma wabandasin, et
hooaja lõpul wiist korteri wahetan ning selle pärast midagi
kindlat öelda ei wõi. Lubasin ise kirjalikult teatada talle
ta elukohta, mis oli teises linnas. Siis palus ta, kas hom-
me mind weel näha wõiwat. Ütlestin ära, wabandades aja-
puudusega. Selle peale ei rääkinud ta enam, wajus wait-
sesse uinakufarnasesse olekusse. Oli ainult kuulda ta hin-
gamine ja tunda kiire were tufsumine soontes.

Wahepeal oli lõuna-taewas pakside pilwetega kattu-
nud. Metsas walitses päris pimedus, mille püsinuust se-
gasid sagedad walgusähmatused, heledalt walgustades tae-
wast, metsi ja järwepinda. Raugelt kuuldus tume mü-
ristamine.

Hilda nagu ei märganud seda, ei pannud tähele ah-
wardawat äikest. Sügawaisse mõtteisse tardununa is-
tus ta liikumata, tummalt, enda ette wahtides.

Ettewaatlikult tasa wabastasin oma käed, tõusin ist-
melt ja ütlesin: „Hilda, aeg on minna. Wiim tuleb!“

Ta ei teinud sellest wäljagi, justkui ei kuulnud mind.
Teadmine, et see õhtu wiimane, oli teda halwanud. Al-
les siis, kui meeletuletust mitu korda korranud olin ja teda
raputasin, liigutas ta end wiimaks, õhkas ning lausus
pikkamisi: „Jah, ma tulen!“

Ta wõttis jälle mu käe alt kinni. Tagasiwaadates sõ-
nas: „Seda kohta ei unusta enne surma!“

Männikusse jõudes tõusis äkki torm. Kohutawalt waa-
rusid, kõikusid ja rakkusid põlised puud, ahwardades meile
kaela langeda. Tuul hulguis, wingus ja wuhises. Siin
ja seal murdufid oksad ja kukkusid ragisedes. Näis, kui wa-

juts terve mets toledas lijas, mühinas ja mürinas, mis äärmiselt õudsenä tundus.

Speeralikku fantastilikkust lijasid juure laiad tulivalged wälgujähwatused, mille mõjul kogu määsaw ümbrus puha selgelt nagu leekides põles, puha jälle pillasse pimedesse kadus.

Hilda wärises kui haawaleht. Ta hoidis must kõwemini kinni.

Pea aga wähenes torm ning muutus jälle parajaks tuuleks, kui metsast wälja teekäänatule jõudsime.

Ei olnud aega seisatada, sest löid juba wastu nägu jämedad wihmapihlad.

Hildat nii wäetimana ja armetuna enda kõrwal nähes tundsin haleduft.

„Ela heasti, Hilda!“ hüüdsin ta kätt pigistades. „Küllap näeme weel elus. Kui kord linna jõuan, siis kirjutan. Jään sulle sõbraks!“

Hilda ei öelnud midagi — ainult „Zumalaga“ libises tumedalt ta wärisewalt huulilt. Ta nähtawasti kannatas toledasti, pühides kõigest wäest tagasihoida liigutust.

Wälguhiilgulsel nägin ta kahwatanud nägu, mis surruna esines ning täielikku lootusetust wäljendas.

Wali pitse kargatus tegi wiwitusele lõpu. Warsti lahkimise järele kuulsin seljatagant kiljatamisesarnast häält. Keegi nagu oleks nuuksunud, karjatanud. Ei saanud aga siiski aru, — oli see äkitselt tõusnud tuule hulumine wõi Hilda nutt. Waatafin küll tagasi — kuid ei näinud Hildat enam. Torm paisus uuesti, kõiki hääli oma mürinaga lümmatades.

Wihma tuli otse ojana. Üldises segaduses oli wõimatu midagi näha wõi aru saada.

Nädali pärast sain Hildalt kirja, wäga tundelise sisuga, mis kahjust, armastusest ning meeleheitest nõretas. Ta palus kohe kirjutada, selleks teist aadressi andes.

Ma ei wõistanud. Weel nädal ja mu hooaeg lõppes. Ma sõitsin ära linna.

Hildast pole ma enam midagi kuulnud.

22. nov. 1922. a.

Kuristif

Ta kohtas mind pühapäeva õhtul furnuaial. Dota-
mataalt teretades raputas ta mu kätt tugevasti.

Waatsin imestades... Nägu nagu oleks tuttav.

„Kas ei tunnegi mind enam?“

„Ja... jah, olen teid kusagil näinud, — ei mäleta —
kus.“

Ta kohmetas. Bill langes arglikult eemale. „Ma käi-
sin Alfredi haual.“

Ega ta ometi Alfredi õde ei ole, sõhwas mu peas. Ei
wõi olla: see — wana inimene.

„Oled Alma?“

Ta naeratas.

Jumal! Kas see on wõimalik!

Tema jah... tema hääl, filmad, haraline lõuaots,
naeratus.

„Sa oled muutunud!“

„Wõib olla — ma olin väga raskesti haige.“

Jstusime ta wenna haura juure pingile. Ma küüsisin, —
ta jutustas.

Sellest oli mööda kümme aastat, kui wiimast korda tei-
neteist nägime. Olime noored, rõõmsad, — unistasime
luulelise armastuse õndsas joowastuses. Walmistasime
abiellu astumisele. Kuid ootamata kujunesid olud nii, et
ma sõjateenistusse minema pidin. Sündis wõimatu, mi-
da aimanudki polnud: pidime lahkuma.

Raske oli teineteist mitte näha üks ainumata päewgi, —
nüüd pidin aga ära sõitma terveks neljaks aastaks.

See hoop oli hirmus!

Ta nuttis meeletehtlikult mu rinnal terve wiimase öö. Mul tahtis süda lõheda walust, kui jumalaga jätsin. Oli tunne, nagu lähaksin surma, nagu lahkusin mislegist igawesti. Mii wõimatu raske oli süda, kui wagunisje komberdasin. Weel waguni aknast nägin, kuidas Alma waksali ette pingile langes, kattes kättega filmi . . .

Kaugel elasin ainult unistustest. Lugesin ta kirju, mis nõretasid palawamast armastusest. Mu huultel põlesid ta wiimased lõpmata-pikad uimastawad suudlused. Südamel kohal kandsin ta armast pilti. Mul oli lootus. Aastad möödunud — ma wabanen.

Just wiimasel aastal enne wabanemist tõusis hirmus sõda. Ühendus Almaga katkes. Kui mitme aasta pärast jälle kodumaale jõudsin, ei leidnud teda enam: ta oli ühes emaga sõja kartusel ära sõitnud.

Ma ootasin teda. Salaigatsus ta järele õõgus mu südames. Mälestuses elasid minewiku kustumata bildid luulelisest lapsepõlwest ja kuldse nooruse kaunimatest õnnelajadest, millega ühines mu kujutlustes noor lapselik punapõseline neiu — nõidurwa armastuse ja õrnuse ideaalsem kehastus.

Ügapäew waatlesin ta pilti, mis seisis mu laual raami sees. Mõtlesin: ükskord tuleb ta ometi. Siis tõmban ta kaenlasse, wajutan wastu rindu ja suudlen — suudlen palawalt, mu tagasi tulnud noorust, mille järele palju aastaid olen igatsenud . . . nutnud, suudlen tormiliselt . . . kaua . . . Siis — siis ei lahku ma taist enam, — ei iial. Ühes elame, ühes jureme pühalikus eftimeje nooruse armastuses, ühes ununeme, kadudes lõpmata igawiku merde.

Müüd ta tuli . . . Kuid ta ei ole see, keda ootasin. Ta ei ole see, kellest unistasin — ei ole see, kellest kümne aasta cest lahkusin, kes maha jäi südantlõhestawalt nutma; kelle wiimane pilt — nagu pitseriga wajunud — muutumata mu südames . . . Ei ole see!

Ta on peaaegu tundmatuseni muutunud, nagu wananenud, kokkukuivanud, palged kortsunud. Otjaesine madalam; selg kõwerasse wajunud. Silmist kustunud nõidur

jära. Olet ärtufeta, külm. Kõne aeglane, ilma endise kirglikkufeta. Ta ligiolemine ei küttesta soojalt, ei ärata uimastaw-magusat õnnejoowastust.

Ta waikis . . . Ma istusin ta kõrwal ja igatsesin, — igatsesin selle järele, keda ma armastasin, — kellest tord waluga lahkusin, kelle kuju igawesti mu hinges, — ta magusad juudlused mu huultel; kellest mul pilt kodus.

Lahkusime furnuaialt. Ma astusin raskelt, südames kole, rõhuw igatsus. Kogu ilm esines mulle määratu furnuaiana. Tundsin ta kõrwal weider. Midagi lahutas meid — midagi arusaamatut meile mõlemile. Meie wahel aigutas ääretu tühjus. Nästad, mis meid eraldanud, olid kujunenud sügawaks ülepääsemata kuristikuks.

Koju jõudes istusin laua taha ja wajusin waatega armja pildisje.

Sealt naeratas nagu, mis wärsk, süüta lapselik, — särasid silmad täis leegitsewat noorus-tuld, ihaldawat armastust. Sealt kajas mu enda noorus. Seal nägin iseenasti mureta-röömsana, elutormidest wintsutamata, südames õndsamad ootused ja lootused hiilgawa õnne peale . . .

Mind waldas trööstimata kurbtus; rind põles piinawas igatsuses. Midagi ägas ja wigas mu sees, nagu wäljakannatamata raskes walus. Abitult ahastades küüsin enefelt: kas ei tule enam iialgi tagasi mu parem minewik — mu noorus, mille eha kaugelst taewana särab. Kas ei võiks ma ta õndjust maitseada weel üks päew — weel üks tord naeratada fergesti-röömsalt, nagu laps õnnest hiilgawa näoga, waba kõigist elumuredest, ja siis unustada igawesti, kusagil kaugel ilma otsas . . .

Jah, ta tuleb ja jääb . . . Ma tean seda. Ma ootan — ootan tagasi, kellest tord lahkusin, keda meeletult armastan, kes on mu hing, kellela mu elu mõteta tühjus . . . Üks tord ometi tuleb ta. Siis waikib igatsus ja walu . . . Mil jõuab ta? . . .